Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subotica, mart 2020. - Godina XVI - Broj 177 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Nacionalni praznik Bunjevaca

„23. februar – Dan izbora prvog Nacionalnog savita”

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subotica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subotica na bunjevačkom"

Radio Subotica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan osnivanja prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

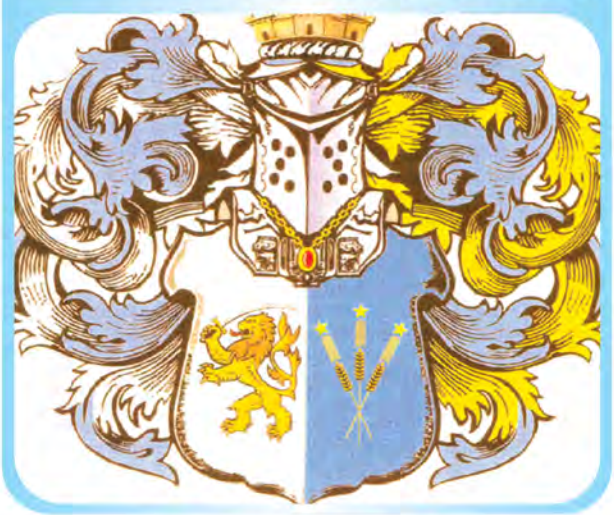

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XVI Broj 177
Mart 2020.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Boris Bajić

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Stanislava Lutkić (Sombor)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Nacionalni praznik Bunjevaca

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Nacionalni praznik Bunjevaca „23. februar – Dan izbora prvog Nacionalnog savita" ove godine je svečano obilužen u Novom Sadu, u Vladi AP Vojvodine. Tim činom je još jedared istaknut velik doprinos Bunjevaca u procesu stvaranja Vojvodine i Srbije kake danas poznamo. Bunjevci su pokazali kako se i danas nalaze na putu svoji pridaka, koji su posebno zasijali u novembru 1918. godine, dok su njevi domaćini potvrdili kako Bunjevci imaje podršku i pomoć u svojoj borbi za očuvanje autohtonosti.

Poruke koje su okupljeni mogli čut gode, poput oni kako je uloga Bunjevaca na Velikoj narodnoj skupštini jedan od svetionika u istoriji Vojvodine i Srbije, te poruka nek Bunjevci ostanu to što jesu, ponosan narod koji čuva i cini sebe, al i uvažava sve one sa kojima vikovima dili iste prostore.

To što su Bunjevci učinili za Srbiju, matičnu državu u kojoj žive, podsitnik je i toj istoj državi nek se postara kako bi Bunjevci imali ništa više neg jednaka prava ko i druge nacionalne manjine, te da se istorijske nepravde, poput one iz 1945. godine isprave.

Bilo je prošlog miseca i divana o bunjevačkom jeziku. Da je bunjevački jezik, pa makar i mikrojezik, potvrdio je još jedared slavista iz Nemačke, dr Martin Hencelman. Stojeć sa strane, vodeć se naučnim kriterijumima, brez želje navijat, to tvrdi, a i na njegovim gostovanjima na Filološkom fakultetu u Beogradu i u Čitaonici Gradske biblioteke u Subotici, to je još jedared potvrđeno.

A da bunjevački i dalje živi potvrdili su oni najmlađi koji su lipo deklamovali dičije pismice na maternjem – bunjevačkom jeziku.

Strana 4-7

Strana 12-13

Strana 14

Strana 16-17

Strana 19-20

Strana 24-25

Sadržaj

4-7
Svetionik u Vojvodini i Srbiji
12-13
Budžetski fond naminjen oblasti obrazovanja
14
Značajna pomoć Vojvodine
15
Bunjevački ima sve elemente jezika
16-17
Volim bunjevački!
18-19
Prelo i u Somboru
19-20
Debo četvrtak - dan kad se devet puti ide
24-25
Odgovori na velika pitanja u maloj sridini

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

SVEČANO OBILUŽEN NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA – „23. FEBRUAR – DAN IZBORA PRVOG NACIONALNOG SAVITA”

Svetionik u Vojvodini i Srbiji

U subotu, 22. februara, Bunjevci su obilužili jedan od četri nacionalna praznika – „23. februar – Dan izbora prvog Nacionalnog savita”. Svečano obilužavanje je ove godine proteklo u posebnom tonu, prija svega jel je nacionalni praznik proslavljen svečanom sidnicom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine u Novom Sadu, u svečanom holu Pokrajinske vlade.

Igor Mirović, pridsidnik Pokrajinske vlade

Igor Mirović i Suzana Kujundžić Ostojić

Koracima pridaka u budućnost

– Prošlo je sedamnajst godina od osnivanja prvog Nacionalnog savita. Mi smo manjina koja je na ovim prostorima već 330 godina, a onda smo se prvi put uspili institucionalno organizovat. Iskoristili smo priliku da se podsitimo 1918. godine, kad je 84 delegata Bunjevaca učestvovalo na Velikoj narodnoj skupštini. Svečanu sidnicu smo održali u Novom Sadu, da skrenemo pažnju na sebe, da smo i danas tu i da se borimo za svoja prava. Obalaskom Muzeja prisajedinjenja 1918. idemo koracima naši pridaka, a ovo je i prilika da kažemo fala svima koji nacionalni savit podržavaje, prija svega Pokrajinskoj vladi. Podsitiću na činjenicu da su Bunjevci u Statutu Vojvodine, to je za nas velika stvar, imamo vikovnu saradnju sa Maticom srpskom, a prilika je da pofalimo i naša udruženja koja slave jubileje – kazala je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**.

Okupljene je tom prilikom pozdravio **Igor Mirović**, pridsidnik Pokrajinske vlade. On je primio priznanje NSBNM „Blaško Rajić” za vrhunski doprinos razvoju institucija i očuvanju identiteta Bunjevaca. On je Bunjevcima čestito nacionalni praznik, a posebno se zafalio na dobijenom priznanju:

– Zahvaljujem se na priznanju

Obraćanje pridsidnice NSBNM

Okupili smo se danas u prostoru Pokrajinske vlade kako bi svečanom sidnicom obilužili 17 godina od osnivanja prvog saziva Nacionalnog savita bunjevačke nacionale manjine – 23. februar 2003. godine u Subotici i povodom 102 godine od Velike narodne skupštine 1918. na kojoj je učestovalo 84 delegata Bunjevaca.

Fala Igoru Miroviću, pridsidniku Pokrajinske vlade što je razumio našu želju da ovu sidnicu održimo u znak poštivanja našim pricima i njevim dilima, ko i želji da posli jednog vika pokažemo da smo tu i da svoje ime, kulturu i jezik i dalje čuvamo. Al, i da tim povodom damo priznanja onima koji su nam na tom putu pomogli da istrajemo.

Današnja, svečana sidnica, deveta po redu, odstupaće od uobičajeni u smislu glasanja i prihvatanja izvišta-ja. Izneću kratak izvištaj rada Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine za 2019.

U toku 2019. godine održano je 6 sidnica Bunjevačkog nacionalnog savita, Izvršni odbor je održo 13 sidnica, dono je ukupno 38 odluka, iz kancelarije Savita poslato je ukupno 96 dopisa, i prisustvovano je na ukupno 76 sastanaka (Subotica, Sombor, Novi Sad, Beograd, Baja, Kaćmar).

Odbor za kulturu: UK „Centar za kulturu Bunjevaca” osnovana je kako bi objedinila i unapridila rad svi bunjevački udruženja. Na taj način, tokom 2019. godine, održano je više od 30 kulturni dešavanja, izdate su tri knjige, iz oblasti nauke, etnologije i beletristike. Organizovana je Dužijanca, u Subotici, Novom Sadu, Baji, Somboru i Kaćmaru, obiluženi nacionalni praznici. Tokom godine održano je više od 50 dešavanja koja su organizovala bunjevačka udruženja.

Odbor za obavištavanje: Informisanje na bunjevačkom jeziku, od štampani do elektronski medija, svakodnevno osvaja medijski prostor. Internet stranica, koja se redovno ažurira, radio i tv emisije, štampani mediji, misečnici „Bunjevačke novine” i „Tandrčak”, „Bocko” list za mlade, i dobra saradnja sa javnim

Svečana sidnica održana u Vladi AP Vojvodine, u znak sićanja na doprinos Bunjevaca na Velikoj narodnoj skupštini 1918. godine

koje nosi ime jedne od ključnih ličnosti Velike narodne skupštine, kada je trajno definisana naša zajednička sudbina. Uloga Blaška Rajića i bačkih Bunjevaca u tom epohalnom događaju uvek će biti jedan od svetionika u istoriji, ne samo Vojvodine, nego i cele Srbije.

Ponosan narod

U daljoj poruki Bunjevcima Igor Mirović je istako da je njeva uloga 1918. godine bila najsvitliji primer zrilosti i državotvornosti jednog naizgled malog, al samosvisnog i odgovornog naroda, te je naglasio:

– Hvala vam na tome i ostanite ono što ste uvek bili i što danas jeste – ponosan narod koji čuva i ceni sebe i uvažava sve druge sa kojima na ovom prostoru živimo vekovima. Ponosan narod koji poštuje i koji se bori za svoju državu, što za nas, većinski narod, predstavlja siguran znak jedinstva i zajedništva. Mi ćemo, ne samo zbog priznanja koje je i obaveza, da činimo i više i vama i drugim zajednicama koje ovde žive.

Priznanje „Mara Đorđević Malagurski" za poseban doprinos u oblasti književnosti i kulture Bunjevaca je u ime Matice srpske

servisom RT Vojvodine, di se ističu radio i tv emisija „Spektar".

Odbor za obrazovanje: U toku 2019. godine uveden je u sridnje škule „Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture", ko fakultativni predmet. Pripravili smo i potriban edukativni materijal za pridavanje istog. Bunjevački se u sridnje škule vraća posli pauze od 100 godina.

Službena upotriba jezika i pisma: Standardizacijom bunjevačkog jezika, ovaj odbor dobija formalne zadatke. Tako je u toku uvođenje službene upotribe jezika i pisma u šest teritorijalni jedinica u Subotici, di po poslidnjem popisu ima više od 15% Bunjevaca.

U sve ove četiri oblasti koje sam navela, pomoć u sprovođenju ovi aktivnosti imali smo i od Pokrajinske vlade i njezini sekretarijata. Bunjevci se ko nacionalna manjina nalaze u Statutu Autonomne pokrajine Vojvodine, što je za nas velik ponos, al i zadatak da opstanemo i da nas ima, pogotovo posli Naredbe iz 1945. godine kad smo bili izbrisani i zabranjeni. Znamo da će doć i taj dan kad će i ova naredba bit zvanično izbrisana, samo je na nama da budemo u tom uporni i istrajni.

U svojoj dilatnosti upućeni smo na saradnju sa pokrajinskim sekretarijatima za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama; zatim sekretarijatom za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i sekretarijat za visoko obrazovanje i naučno-istraživačku dilatnost. Sve nji možemo istaknit ko dobre partnere u očuvanju bunjevačkog identiteta.

Učešćom na brojnim konkursima, u pomenutim sekretarijatima uspivali smo organizovat svoje kulturne manifestacije, a naša udruženja funkcionisat. Finansiran je izlazak „Bunjevački novina" tokom godine; jedan dio od ukupnog budžeta Nacionalnog savita takođe dobijamo od Pokrajine, ko i od sridstava za rad „Centra za kulturu Bunjevaca".

Sve ovo ističemo, jel mi drugu državu sem Republike Srbije, a u okviru nje i Autonomne pokrajine Vojvodine, nemamo. Zato su naše nade, potribe i molbe upućene uvik njima.

Svojim jasnim i pravičnim odredbama koje je Autonomna pokrajina odredila uvik smo bili uvaženi i pripoznati u svojim planovima i nastojanjima, na čemu se zafaljivamo Pokrajinskoj vladi priznanjom „Blaško Rajić" za vrhunski doprinos u razvoju institucija i očuvanju nacionalnog identiteta Bunjevaca.

Kaločki biskup Ivan Antunović, naš priporoditelj i buditelj nacionalne svisti kazo je:

„Ako hoćete dakle da utamanite koji narod, zabašurite, sakrijte mu prošlost, pa ste kineske bedeme stavili pred njegovu budućnost". Naš Nacionalni savit već 17 godina ruši te bedeme, pronalazi dilove svoje istorije, kulture, jezika koje su davno od nas sklonili i zabašurili, al i na koje smo sami ponekad zaboravili.

Vik i po Matica srpska prati život bački Bunjevaca, od 1878. godine kad je raspisala nagradu, prvo od 200 dukata za raspravu o Bunjevcima. Svoje radove poslali su Ivan Antunović, kaločki svećenik i Lazar Knežević. Nikoliko godina kasnije, 1882. godine, u Beču štampana je Antunovićeva knjiga „Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih", koja je i danas zbog izneti istorijski podataka jedan od postamenata našeg autohtonog porikla.

Matica srpska izdala je dva bunjevačka ričnika, prvi 1990. „Rečnik bačkih Bunjevaca" i njegovo dopunjeno izdanje krajom 2018. godine, a promocija početkom 2019. U saradnji s Nacionalnim savitom organizovan je i drugi po redu naučni skup „Etnolingvističko i istorijsko istraživanje o Bunjevcima", 2008. godine, zatim zajedničko izdanje knjige: „Bunjevci, etnodijalektološka istraživanja" 2009. godine. Brojne su odrednice u „Srpskoj enciklopediji" el „Bibliografskom rečniku" di su naši znameniti Bunjevci, naši običaji, jezik i kultura našli svoje misto.

Ovako plodnoj saradnji koja se niguje više od jednog vika, dodiljivamo priznanje „Mara Đorđević Malagurski" za poseban doprinos u oblasti književnosti i kulture Bunjevaca.

Zafaliću se i svim članovima Nacionalnog saveta, pridsidnicima i članovima odbora, bunjevačkim udruženjima, medijima i svim drugim aktivnim članovima naše zajednice koji pomažu da se bunjevačko ime čuje i čuva.

primio **prof. dr Dragan Stanić**, koji je tom prilikom naglasio:

– Matica srpska zaista mnogo pažnje posvećuje onome što su lepote i različitosti naše Vojvodine, a svet Bunjevaca je posebna lepota naše Vojvodine. Ponosni smo na činjenicu da smo uspeli, zajedno sa našim prijateljima iz bunjevačkog lingvističkog i naučnog kruga, realizujemo važna izdanja, poput „Rečnika" i „Imenoslova bačkih Bunjevaca". Nas je prošlost vrlo jasno spojila, pogotovo 1918. godine, kada su jasno deklarisani stavovi i Srba i Bunjevaca o tome kakvu budućnost želimo da gradimo. Nadam se da će ti odnosi, koji su i sada dobri, ostati trajna obaveza svih nas, da i nove generacije takvu ideju i dalje čuvaju.

Pridsidnica NSBNM je nagrađena priznanjem „Mijo Mandić" za vrhunski doprinos u oblasti obrazovanja Bunjevaca.

POLOŽEN VINAC NA SPOMEN-PLOČU

U ime delegacije Bunjevaca vinac na spomen-ploču na zgradi di je održana Velika narodna skupština položili su dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM, Branko Pokornić, pridsidnik Izvršnog odbora NSBNM, ko i Nikola Babić, podpridsidnik NSBNM u ovom sazivu, al i prvi pridsidnik NSBNM.

Babić je istako zadovoljstvo održavanjom svečane sidnice u Vladi AP Vojvodine, a potom se osvrnio na protekli period.

– Kad je osnovan Savit, nismo imali pridstavu koliko su nam široke mogućnosti da kroz Nacionalni savit, institucije Savita, ostvarimo toliki vidan napridak. Najviše sam ponosan na nas koji smo radili na prioritetu svi prioriteta – obrazovanju. Tu su rezultati očigledni, to je ono što našoj zajednici triba bit i dalje važno. Obrazovanje nismo imali sedamdesetak godina, a sad smo u situaciji da se bunjevački uči u svim razredima osnovni škula, i u sridnjim školama. Takođe, imamo i institucije, udruženja, svega onoga što nam je ukinuto 1945. godine. Tribalo je tušta rada, ne samo u Savitu, kako bi došli u situaciju da danas, nuz istitucije, imamo i dvadesetak bunjevački udruženja. Možemo bit ponosni i na ustanovljena četri nacionalna praznika, zastavu, grb – naglasio je Nikola Babić, prvi pridsidnik NSBNM.

POSITA MUZEJU PRISAJEDINJENJA

– Drago mi je što smo nacionalni praznik proslavili u Novom Sadu, al i što smo obašli „Muzej prisajedinjenja" koji je neophodan i važan za nas Bunjevce. Naš narod je značajnim učešćom na Velikoj narodnoj skupštini 1918. godine doprino da se sever Vojvodine, ko i cila Vojvodina, prisajedine Kraljevini Srbiji, kasnije novonastaloj državi. Bunjevci su bili najbrojnija slovenska zajednica posli Srba, pa je i bilo logično da Skupština ponese naziv Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena. Naši prvaci dali velik doprinos stvaranju države. Drago mi je što su ovde pohranjena dokumenta, fotografije, ko i slika Anastasa Bocarića koja je u vlasništvu Gradskog muzeja iz Subotice, al je pozajmljena Muzeju Vojvodine, da bi doprinela autentičnosti ovog izuzetnog prostora koji čuva sićanje na izuzetne događaje, zbog koji se i danas u Srbiji s ponosom izjašnjavamo ko Bunjevci i čuvamo svoj jezik, obrazovanje, kulturu, običaje – prokomentarisala je prilikom posite Muzeju prisajedinjenja Nevenka Bašić Palković, bibliotekar savitnik, koja je dio radnog vika provela i u Gradskom muzeju u Subotici.

Dragan Stanić i Suzana Kujunudžić Ostojić

Suzana Kujunudžić Ostojić i Branko Pokornić

– Mijo Mandić je bio siromašno dite i njega je iškulovo Ivan Antunović. Posto je jedan od nosilaca obrazovanja kod Bunjevaca i istaknuta ličnost u našoj zajednici. Ako ovo priznanje i sve ovo što danas radimo iznedri još nikoliko ovaki ljudi, sve što smo uradili, sve što radimo danas i sve što ćemo uradit sutra, nije bilo zabadavad – kazala je dr Kujundžić Ostojić, i zafalila se svojoj porodici i ćerkama, na razumivanju, jel je sav rad uložen na polju obrazovanja, iziskivo tušta odsustva od kuće.

Priznanje za jubilej – 25 godina rada dobio je Bunjevački kulturni centar „Tavankut", dok je Udruženje građana „Bunjevci" iz Novog Sada, nagrađeno priznanjom za 10 godina postojanja.

U okviru obilužavanja nacionalnog praznika delegacija, koju su činili članovi NSBNM, al i predstavnici bunjevački udruženja, positila je „Muzej prisajedinjenja 1918.", katedralu „Imena Marijinog", a metnut je i vinac na spomen-ploču kojom se čuva sićanje na Veliku narodnu skupštinu 1918. godine.

N. Stantić

NE ODUSTAJU OD NAMIRA

Mirko Bajić, podpridsidnik NSBNM, ocinio je održavanje svečane sidnice u Vladi Vojvodine ko ogromni podstrek i dokaz postojanja Bunjevaca i da su od države pripoznati, al da je prid Bunjevcima i nastavak borbe za ostvarivanje prava.

– Sićamo se i 1945. godine i naredbe kojom je kazano da se, brez obzira na ličnu izjavu, svi Bunjevci imaje smatrat Hrvatima. To je „škulski primer" akta asimilacije. Mi smo podneli zahtiv Skupštini Vojvodine da donese deklaraciju, iznese ocina da je to bio akt asimilacije koji je imo poslidice koje su poznate po Bunjevce. Od zahtiva ne odustajemo, ne znamo zašto on još stoji digod u „fijoki". Inicijativa nije zvanično odbijena, al nije ni metnuta u procedura. Nastojaćemo kroz naredne izbore bit parlamentarni u Skupštini Vojvodine i kroz to zahtivat da se taj akt ocini ko akt asimilacije – podvuko je Bajić.

DECENIJA RADA UG „BUNJEVCI" IZ NOVOG SADA

Suzana Kujundžić Ostojić i Aleksandar Raič

Priznanje za deceniju kontinuiranog rada u ime UG „Bunjevci" Novi Sad primio je prof. dr Aleksandar Raič, pridsidnik Udruženja.

– Ovo je veliko priznanje za malo udruženje. Nema nas tušta, al smo učinili prilično tokom protekli deset godina. Bavimo se uglavnom izdavačkom dilatnošću, to je i logično, jel su naši članovi fakultetski obrazovani, na početku rada smo imali četri doktora nauka. Časopis „Bunjevački prigled" izlazi već osam godina i oko 1.600 stranica je štampano. Pokušavamo privuć mlade koji se bave naukom i istraživanjom, pa je časopis okupio devetnajst saradnika. Trudimo se izać u svit, putom interneta, najvažnije tekstove objavljivamo i na engleskom. Na primer, jedan članak o Bunjevcima je na internetu od 2015. godine, a od onda je imo oko 280 citiranja, što je takođe vrsta priznanja za naše malo udruženje – prokomentariso je prof. dr Raič.

Suzana Kujunudžić Ostojić i Stevo Mačković

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA FEBRUAR

Ataše za kulturu ambasade Austrije u positi Subotici

Član Gradskog vića zadužena za oblast kulture **Miroslava Babić** i sekretar Sekretarijata društveni dilatnosti **Jasmina Stevanović** sastale su se s direktorom Austrijskog kulturnog foruma u Beogradu i atašeom za kulturu Ambasade Austrije **Adrijanom Fajksom** u Zelenoj sali Gradske kuće. S gostima se divanilo o jačanju saradnje u oblasti kulture izmed grada Subotice i Austrijskog kulturnog foruma. Nuz pridstavljanje privredni, infrastrukturni, kulturno-istorijski i turistički potencijala Subotice i Palića, projekata koji se realizuju i dalji planova razvoja našeg grada, Adrijan Fajks je upoznat i s činjenicom da subotička lokalna samouprava podržava velik broj manifestacija od posebnog značaja za grad poput Festivala evropskog filma Palić, Međunarodnog festivala pozorišta za dicu, Dužijance, Inter-etno festivala, Zavičajni dana, Nedilje pravoslavlja, Festivala jevrejske kulture, Festivala bunjevačkog narodnog stvaralaštva i niza drugi manifestacija koje promovišu istinske kulturne vridnosti. Multikulturalnost, naglašeno je, i multikonfesionalnost doprinose očuvanju običaja i tradicije svi etnički zajednica koje žive na ovom prostoru. Bogato kulturno nasliđe, grad arhitekture secesije, mnogobrojna kulturna dešavanja promovišu grad Suboticu na mapi turistički ruta, ko jedinstven proizvod razvoja kulturnog turizma.

Adrijan Fajks istako je da Austrijski kulturni forum podržava saradnju u oblasti filmske i pozorišne umitnosti, muzike, slikarstva, nauke, sintezu tradicionalnog i savrimenog izraza u umitnosti, digitalizaciju kulturne baštine. Austrijski kulturni forum u Srbiji meće u fokus uspostavljanje obostranog partnerskog odnosa s institucijama i pojedincima na polju kulturne i naučne saradnje, ko i aktivnostima posvećenim dici i mladima. Želja je da se intenzivira saradnja s ustanovama kulture u Subotici. Posli sastanka u Gradskoj kući Adrijan Fajks je, u okviru prve posite Subotici, obašo Gradski muzej, Sinagogu i Savrimenu galeriju-prin|o je zvanični sajt grada Subotica.rs

Zelenu fontanu zaminiće nova savrimena fontana

U našoj varoši je u toku demontaža Zelene fontane, koja je zatvorena još 2011. godine zbog problema oko oticanja vode. Fontana izgrađena od Žolnai keramike po mišljenju stručnjaka nije imala tušta šansi za dugovičnost, jel adekvatno zazimljavanje fontane nije bilo moguće. **Predrag Radivojević**, direktor JP za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje, kazo je da će fontanu zaminit nova, savrimena parterna fontana, a da će dilovi slavne Zelene fontane svoje misto pronać u Gradskom muzeju:

– Svako ko je bio u gradu Pečuju gde se nalazi ta fabrika zna da tamo nema fontana ovakvih veličina, ima jedna mala skromna fontana od Žolnai keramike u centru grada. Dakle, ovde će biti jedna savremena, parterna fontana, gde će u pet koncentričnih krugova biti raspoređena 61 prskalica, a takođe će biti urađeno i 16 takozvanih „Rainbow-jet" prskalica, odnosno prskalica sa glatkim mlazom. Bitno je i da će ispod celog prostora biti urađena jedna velika betonska galerija gde će biti smeštena hidro-mašinska oprema.

Prema ričima projektanta **Branislava Ćopića** nova fontana biće usklađena sa svim uslovima propisanim od strane Međuopštinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture:

– Znate da je sa druge strane Pozorište, a tamo ima i otvorena pozornica, znači na ovom trgu će se moći smestiti i otvorena bina. Oko cele fontane će biti postavljene klupe koje će omogućavati građanima da uživaju u toj vodenoj igri. Mi imamo 77 mlazova vodene igre i moći ćemo da pravimo različite programe. Znači imaćete svakodnevnu vodenu igru i za specijalne prilike. Mi smatramo da je ovo jedno moderno rešenje, apsolutno tehnički nasavremenije.

Radovi na izgradnji parterne fontane u strogom centru grada koštaće 123 miliona dinara brez PDV-a. Prema planu oni bi tribali bit okončani početkom avgusta, kad će građani moć uživat u čarima nove fontane.

Centar za vantilesnu oplodnju počo s radom

Posli više od 10 godina pri Opštoj bolnici Subotica svečano je otvoren i pušten u rad Centar za vantilesnu oplodnju. Doktor **Aleksandar Radulović**, upravnik Službe za ginekologiju i akušerstvo pokrenio je ideju da se oformi tim i izgradi Centar koji bi prema procinama podigo natalitet i broj porođaja u zemlji:

– Smatra se da jedan ovakav centar u nekoj sredini, naročito kod nas gde postoji negativan prirodni priraštaj i mali natalitet, može da podigne broj porođaja otprilike od 4 do 6 procenata. Ja se nadam da ćemo mi to vrlo uskoro i pokazati u praksi sa svojim rezultatima.

Saradnja svi nivoa vlasti i velika podrška rezultirali su otvaranjom Centra – kazo je **dr Slobodan Puškar**, direktor Opšte bolnice u Subotici.

– Nažalost, zahvaljujući neaktivnosti možda nekih učesnika u realizaciji projekta on nije realizovan i ovo je dokaz da samo uskom saradnjom i podrškom bolnice sa gradom, pokrajinskom i republičkom Vladom ovakvi projekti mogu da budu realizovani.

U protekle tri godine u Centar je uloženo 17,5 miliona dinara, istako je gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban**:

– Pronatalitetnu politiku smo vodili i kroz skupštinske odluke, tako ćemo finansirati i četvrti pokušaj, a takođe smo od ove godine i pomerili starosnu granicu, što znači da ona neće biti kao do sada do 42 godine, nego smo je podigli na 44 godine. Takođe, Grad Subotica će finansirati i prvi pokušaj kod drugog deteta.

Pokrajina je samo u ovoj godini izdvojila 650 miliona dinara za pronatalitenu politiku, kazo je pokrajinski sekretar za zdravstvo **dr Zoran Gojković**:

– U Severno-bačkom okrugu i Vojvodini, nažalost, skoro 20 odsto bračnih parova ne može prirodnim putem da se ostvari u ulozi roditelja. To je ono što je poražavajuće, kao i to što imamo sve veći infertilitet i muške populacije, koji dostiže skoro 60 odsto. Zbog toga je važno da imamo ovakve savremene centre koji će nam pomoći da što više beba dođe na svet. Objekat ima 375 kvadrata, zamišljen je i planiran još 2007. godine, ali, nažalost, kao i druge brojne propale investicije prethodne vlasti, do danas nije ugledao svetlost dana. Očekujemo da svi oni koji nemaju biološki potencijal da se ostvare u ulozi roditelja, to urade biomedincki potpomognutom metodom.

U prvoj fazi rada proces vantilesne oplodnje tribalo bi, prema procinama, proć od 45 do 50 parova, dok bi kasnije taj broj tribo bit i veći.

U čast Svitskog dana dice obolile od raka

Pod sloganom „Zagrli snažno" Nacionalno udruženje roditelja dice obolile od raka - NURDOR tradicionalno je organizovalo skup na Cen-

tralnom gradskom trgu u čast Svitskog dana dice obolile od raka. Skretanje pažnje javnosti na učestalost maligni oboljenja kod dice i pružanje podrške malim pacijentima glavni je cilj obilužavanja ovog značajnog datuma.

Milica Pavić, volonterka NURDOR-a, kazala je da se ovim putom prikupljaje i sridstva koja će bit usmirena roditeljskoj kući u Beogradu:

– Obeležavamo Svetski dan dece obolele od raka. U ovoj manifestaciji učestvuje više od 30 gradova širom zemlje. Ova akcija je namenjena deci oboleloj od raka, i mi smo organizovali mali program koji u svakom od ovih gradova traje 2 sata. Izuzetno je važno da imamo roditeljsku kuću za koju ćemo dati prikupljen novac, zato što je broj obolele dece sve veći i veći iz godine u godinu, nažalost, i ta kuća će imati veliki kapacitet.

Pavle Vekić, roditelj diteta koje vodi bitku s malignom bolešću, smatra da je podrška roditeljima u tim teškim trenucima od velikog značaja:

– Dijagnostifikovan je rak mozga sa 8-9 meseci, i to traje već nekih sedam godina. Prošli smo niz operacija, hemoterapija, radio terapija. Nije nimalo jednostavno. Roditelji koji su u tome znaju da moraju jako dobro da se edukuju o svemu, o načinima na koje mogu da pomognu svome detetu. Često se roditelji pitaju zašto baš oni. Na kraju je najbitnije da se bez obzira na sve, ta deca osećaju dobro i da su srećna.

Program na trgu je završen simboličnim puštanjom balona u obliku srca i zagrljajima građana koji su na ovaj način želili iskazat saosićanje s dicom obolilom od raka i njevim roditeljima.

Modernizovan kabinet virtuelne banke

Učenici Ekonomske škule „Bose Milićević" će u novom modernizovanom kabinetu virtuelne banke unapriđivat svoja znanja iz bankarstva na kvalitetan način. Donacija škuli je realizovana u okviru društveno odgovornog projekta „Eurobanke" pod nazivom „Škula ko nacrtana za vas", a zafaljujuć sridstvima prikupljenim humanitarnom „mastercard" kreditnom karticom „Eurobank Veliko srce".

Doktor **Aleksandar Pajić**, posebni savitnik ministra za sridnje obrazovanje i vaspitanje i obrazovanje odrasli kazo je kako se na ovaj način dile zajednički interesi i vridnosti u oblasti razvoja i unapriđenja obrazovanja u cilosti:

– Mi podržavamo sve one koji zaista vide svoju društvenu odgovornost u tome da pomognu obrazovni sistem Republike Srbije, i mnogo toga smo uradili u prethodnom periodu na informisanju kako gimnazijskog obrazovanja tako i srednjeg stručnog obrazovanja, a pored toga i ekonomskih škola u Republici Srbiji, i zaista spektar onih obrazovnih profila koje se nalaze u području rada ekonomija i pravo.

Po ričima **Slavice Pavlović**, pridsidnice Izvršnog odbora „Eurobanke", ova donacija je realizovana već u Ekonomskim škulama u Beogradu i Šapcu, a njeva ukupna vridnost je 3,6 miliona dinara:

– Ovo je sveobuhvatan projekat i uključuje još dve oblasti. Jedna je naša želja i pokušaj da đacima teoriju približimo kroz praksu, te im omogućavamo praksu u našoj banci. U svim školama u kojima smo do sada sproveli ovaj projekat, njihovim đacima omogućavamo praksu kod nas u banci, i ono što mislim da je još zanimljivije to je da su naše kolege na raspolaganju kao gostujući predavači da predaju o aktuelnostima i nekim novinama na bankarskom tržištu.

Direktor škule **Imre Zombori** zafalio je na vridnoj donaciji koja će unapridit rad u škuli:

– Đaci će zahvaljujući toj donaciji sticati sasvim konkretna, a ne teorijska i uopštena znanja i sutra mogu raditi u bankama, osiguravajućim društvima, finansijskim institucijama, biti finansijeri u preduzećima. Na neki način novac je osnovni krvotok ekonomije i kada deca ovladaju tehnikom rada sa tim novcem, praktično razumeju suštinu ekonomije i mogu svuda da rade. Ono što je najbitnije da deca radeći u ovim uslovima postaju izuzetno motivisana i zadovoljna.

Upis dice u škule

Upis dice u prvi razred osnovne škule obavljaće se od 1. aprila do 31. maja, saopšteno je iz Sekretarijata za društvene dilatnosti Gradske uprave. U prvi razred u škulsku 2020/2021. godinu upisivaje se dica koja će do 1. septembra imat najmanje šest i po godina, odnosno najviše sedam i po godina. Mogu se upisat i dica koja će do početka škulske godine napunit šest godina, nakon provire spremnosti za polazak u škulu koju obavlja psiholog primenom priporučeni standarda i postupaka. Iz Sekretarijata napominju da je za upis diteta u prvi razred osnovne škule odgovoran roditelj, usvojilac, staratelj, odnosno organ starateljstva. Iz nadležnog Sekretarijata napominju i da će svu potribnu dokumentaciju za upis dice pribavljat škule po službenoj dužnosti.

Dodiljene nagrade najboljim mladim matematičarima

Najboljim mladim matematičarima Subotice su u Velikoj vićnici Gradske kuće dodiljene diplome s gradskog takmičenja. **Ljubica Kiselički**, pridsidnica Komisije za matematička takmičenja, kaže da je evidentno smanjenje broja dice iz osnovni škula koja su učestvovala u takmičenju:

– Ono što je glavni utisak, to je da je mnogo manje osnovaca na ovom gradskog takmičenju. Uvek smo imali negde iznad 400 učenika koji su učestvovali, a ove godine ih imamo svega 300. Opet imamo lepih rezultata, uspešnih učenika i takmičara. Na srednjoškolskom nivou ih je bilo 90 takmičara, a na nivou osnovnih škola 300. Njih 120 ide dalje na okružno računajući tu i Bačku Topolu i Mali Iđoš, ali ubedljivo je najveći broj učenika iz Subotice.

Prisutnima se obratila i **Timea Horvat**, zaminica gradonačelnika, koja je ovom prilikom istakla da su dica svojim radom i trudom postigla odlične rezultate, i da ko taki pridstavljaje ponos našeg grada:

– Ova svečana sala, ponos Grada Subotice dostojno je mesto za dodelu ovih nagrada, ali ste danas vi dragi nagrađeni učenici veoma veliki ponos Grada Subotice, i po mojim nadanjima vi ste ti učeni i talentovani mladi ljudi čistih srca koji će izgraditi jednu bolju i lepšu budućnost.

Posli gradskog takmičenja one najbolje, početkom marta očekiva okružno takmičenje.

Studenti pridstavili svoje ideje

U Regionalnom inovacionom startap centru Ekonomskog fakulteta u Subotici, održana je prezentacija na temu „Od ideje do razvoja startap priduzeća". **Bojan Leković**, direktor Regionalnog inovacionog startap centra naglasio je značaj organizovanja ovi vidova pridstavljanja biznis ideja studenata:

– Kao što možete da vidite mi raspolažemo salama za treninge, konferenciju, raznim kancelarijama, zatim imamo poslovni inventar

u smislu korišćenja stolova, stolica, poslovnu opremu u koju ubrajamo korišćenje lap topova, računara, multifunkcionalnih štampača i sve ono što bi trebalo da omogući lakše poslovanje budućim startap poduhvatima. U okviru neopipljive infrastrukture mi imamo organizaciju raznih treninga, seminara, radionica, konferencija, panel diskusija i takozvanih meet up-a gde oni budući preduzetnici mogu da stiču znanja i veštine, i da jednostavno rade na umrežavanju i stvaranju tih nekih formalnih i neformalnih mreža.

Dragana Putnik, studentkinja je treće godine Ekonomskog fakulteta, a ko volonter pomaže centru. Kako kaže, centar organizuje niz aktivnosti i događaja koji studentima omogućavaje lakši uvid u ono što ih očekiva:

– Dakle, sve ono što učimo na fakultetu, pogotovo na smeru poslovna informatika imamo mogućnost da realizujemo kako kroz aplikacije, tako i neke druge ideje. Do sada smo imali nekoliko dešavanja, od meet up-a, kako razviti svoj prvi startap, gde smo čuli od iskusnih ljudi kako je to sve na samom početku, a i kasnije u toku faze razvoja, i kada sve to dostigne neku tačku kojom svi težimo. Ovo je sada prvi događaj koji imamo sa studentima Visoke tehničke škule strukovni studija i drago mi je što smo uspeli sa kolegama da ga organizujemo.

Svoju ideju na prezentaciji izložila je **Tatjana Ivošević**, studentkinja treće godine Visoke tehničke škule strukovni studija:

– Napravili smo jednu mapu. Na mapi su prikazani svi košarkaški tereni u Subotici, i oni se mogu ocenjivati, dakle njihov kvalitet, a sadrži i opis terena. Mobilna aplikacija sadrži sve ono što je bitno ljubiteljima košarke.

Ideja je, kako Tatjana kaže nastala u dogovoru s kolegom **Filipom Šuputom**, a o njoj se detaljnije mož informisat putom adrese jervolimobasket.tatjana.teh.

Humanost prija svega

Ko i prithodni godina mini karavan „Kobasicijade" positio je našu varoš. Tom prilikom su bili postavljeni štandovi sa specijalitetima iz Turije koje su sugrađani mogli pazarit već od rani jutarnji sati. Manifestacija „Kobasicijada" pridstavljena je u našem gradu, a nuz to Gradskom udruženju Crvenog krsta uručena je i donacija za Narodnu kujnu, kazo je **Miodrag Varo**, samostalni stručni saradnik organizacije:

– Želeo bih ovom prilikom 19-ti put da se zahvalim našim prijateljima iz Turije. Jedni su od retkih koji nas ne zaboravljaju i prate rad Crvenog krsta i iz onog drugog, socijalnog aspekta. Svake godine putem donacija oni doniraju 50 kilograma kobasica za korisnike programa Narodne kuhinje. Mi ćemo te mesne prerađevine koje smo dobili od njih već u nekoliko narednih dana iskoristiti kroz naše tople obroke i korisnici ovog programa će moći da probaju turijsku kobasicu. Narodna kuhinja Crvenog krsta Subotica je trenutno najveća kuhinja u Vojvodini i ima 1200 korisnika, treća je po veličini u Srbiji. Nije za hvalu, pokušavamo da ublažimo siromaštvo koliko god možemo, da li kroz program narodne kuhinje ili kroz neke druge vidove davanja koje već Crveni krst može da iznese. Imamo tu veliko podršku Lokalne samouprave.

Divenica iz Turije postala je pripoznatljiva u svim dilovima zemlje.U njezino pridstavljanje ulaže se tušta, te se svake godine organizuje i centralna manifestacija,Turijska „Kobasicijada", koja se održava poslidnjeg vikenda februara, kazo je **Ranislav Stankov**, pridsidnik Udruženja „Kobasicijada":

– U Ginisovu knjigu smo ušli sa 2029 metara, što je bilo na 29. „Kobasicijadi". Svake godine povećavamo za jedan metar, i sada smo došli do 2036 metara. Nismo se opet prijavili na Ginisov rekord jer nema potrebe sami sebe da „obaramo".

Ilija Đukanović, član Gradskog vića zadužen za oblast socijalne politike, podsitio je na sridstva koja se za potribe Narodne kujne izdvajaje iz gradskog budžeta:

– Zahvaljujem se Udruženju što su i ove godine sa nama. I ove godine ono donira 50 kilograma sveče kobasice koje će iskoristiti Crveni krst za program Narodne kuhinje. Da podsetim, Grad Subotica je u budžetu za 2020. godinu opredelila 31.2 miliona dinara za rad Narodne kuhinje Crvenog krsta.

Izložba mađarskog slikara Janoša Tornjaija u Gradskom muzeju

Stvaralaštvo mađarskog slikara **Janoša Tornjaija** izloženo je u Gradskom muzeju. Izložba pod nazivom „Tornjai u Subotici" posvećena je umitniku i njegovoj vezi sa Suboticom. Postavka je nastala u okviru IPA programa „Tragom zajedničke umitničke baštine – Art & Craft", zajednički partnera Gradskog muzeja Subotica i Reformatorske zajednice u Ujtemplomu iz Hodmezevašarhelja, kazala je **Olga Kovačev Ninkov**, autorka izložbe, i istoričarka umitnosti:

– Tu je uključeno slikarstvo Janoša Tornjaija kao i jedna vrsta manufakture kolonije umetničke „Majolika", tako se zvala kolonija u Hodmezevašarhelju, čiji je jedan od osnivača bio upravo Tornjai. Veoma je velika bila veza između Subotice i te fabrike, odnosno drugih naselja u Bačkoj, a naročito veza slikara Olaha Šandora sa slikarom Janošem Tornjai i kolegijalna i profesionalna, ali i ljudska odnosno prijateljska, tako da smo u ovu izložbu uklopili i dela Olaha Šandora. Velika je stvar što sada u Subotici možemo da vidimo nakon više od sto godina slike Janoša Tornjaija koji je samostalnu izložbu imao 1912. godine u Subotici, znači iste godine kada je bila predata na upotrebu naša Gradska kuća. Sledeće godine, 1913. „Majolika" je imala izložbu u Subotici, kada je Olah Šandor otkupio jedno delo i naslikao u više navrata. Jednu od takvih slika čuva i Gradski muzej. Ta slika je sada izložena, a u naučni skup koji sledi nakon otvaranja izložbe uklopljeno je više izlaganja kolega iz Hodmezevašarhelja, koji govore o delima Janoša Tornjaija, ali i keramici „Majolike".

Po ričima autorke izložbe u planu je i izrada publikacije na temu stvaralaštva Tornjaija:

– Izložba je vidljiva do kraja maja, dakle biće vidljiva i za Noć Muzeja i ja se nadam da će katalog već tada moći da se prelistava, gde ćemo moći da prikažemo te tragove koji postoje, a možda će tokom istraživanja isplivati još neki tragovi, jer je sve ovo što sam vama sada rekla zapravo i isplivalo u pripremama za ovu izložbu.

Izložba pruža uvid u slikarstvo Janoša Tornjaija putom 59 dila iz svi faza stvaralaštva. Slike su većim dilom posuđene iz Muzeja „Janoš Tornjai" u Hodmezevašarhelju. Adekvatnoj percepciji doprinose tri Tornjaijeva dila iz Muzeja „Ištvan Tir" u Baji, a izloženo je i umitnikovo dilo koje se čuva u Gradskom muzeju Subotica, ko i četiri dila slikarke Marije Kovač (1883–1977). U nastavku izložbe mogu se vidit i dila Šandora Olaha, zatim skulptura Karolja Baranjija (1894–1978), te medalje i plakete vajara Edea Telča (1872–1948). U poslidnjoj tematskoj jedinci izložen je sekretar kinematografa Aleksandra Lifke (1880–1952), koji je izrađen u subotičkoj fabrici nameštaja „Šipoš i sinovi" 1932, te keramika Žolnai i drugu keramiku s početka vika, proizvode iz manufakture u Kremnicama i radionice Ignaca Fišera u Budimpešti.

K. S.

SAOPŠTENJE SAVEZA BAČKIH BUNJEVACA

Mirko Bajić, pridsidnik Saveza bačkih Bunjevaca

Samostalno na izbore

Iz Saveza bačkih Bunjevaca stiže saopštenje za medije koje prinosimo u cilosti, a kojeg potpisiva **Mirko Bajić**, pridsidnik SBB-a.

„Na lokalne izbore u Subotici i Somboru Bunjevci izlaze samostalno. Na pridstojeće lokalne izbore koji su najavljeni za 26. april Bunjevci će izać samostalno, sa svojom listom, pod okriljom Saveza bačkih Bunjevaca.

U Subotici je SBB i dosad samostalno izlazio na izbore, i uvik je uspio ostvarit mandate i bit parlamentarna stranka u Skupštini Grada Subotice.

Prvi put Bunjevci samostalne izlaze i u Somboru.

Cilj je da Bunjevci imaje svoje političke pridstavnike i u Skupštini Grada Sombora, izabrane neposridno, na svojoj samostalnoj listi.

Od velike je važnosti da Bunjevci imaje svoje političke pridstavnike u gradovima u kojima žive, a to su Subotica i Sombor, kako bi mogli ostvarivat svoja prava ravnopravno sa svima drugima.

Nama je jasno da se za svoj položaj i svoja prava moramo borit sami, i da se brez učešća u političkom životu ta prava ne mogu ostvarit. Zato smo doneli hrabru i jedinu ispravnu odluku – izać samostalno na lokalne izbore i u Subotici i u Somboru.

Program ćemo javno pridstavit kad izbori budu raspisani i kad počne izborna kampanja."

ODRŽAN SEMINAR U SARADNJI S AMBASADOM KRALJEVINE NORVEŠKE

Pripoznavanje i zaštita od diskriminacije

Pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić** učestvovala je na seminaru „Pripoznavanje i zaštita od diskriminacije" ko pridstavnica NSBNM. Seminar je održan u Beograd u saradnji Povirinika za zaštitu ravnopravnosti i Ambasade Kraljevine Norveške u Srbiji.

Pozdravnu rič imala je **Brankica Janković**, povirenica za zaštitu ravnopravnosti, a potom je održala radionicu „Uvod u razumivanje diskriminacije". Uslidio je nastavak aktivnosti kroz teme „Diskriminacija: pojam i oblici, lično svojstvo ko osnov diskriminacije, uloga i nadležnosti Povirenika za zaštitu ravnopravnosti", „Razlika izmed mobinga i diskriminacije", „Međunarodni pravni okvir zaštite manjine", radionica „Afirmativne mire", radionica „Podnošenje pritužbe: praksa Povirenika za zaštitu ravnopravnosti", „Ustavno-pravni okvir zaštite manjina u Republiki Srbiji", a na kraju ovog dvodnevnog seminara održanog u Begradu ostalo je vrimena za završne komentare i evaluaciju seminara.

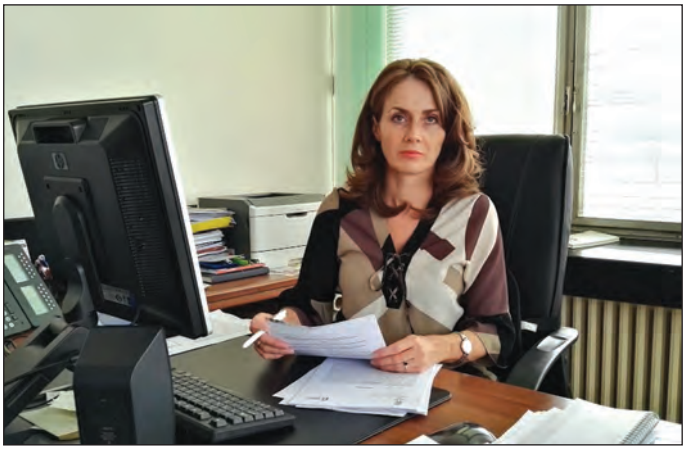

Brankica Janković (www.ravnopravnost.gov.rs)

Cilj seminara bio je pridstavljanje pravno-institucionalnog okvira za borbu protiv diskriminacije, mehanizama zaštite od diskriminacije, ko i mogućnostima koje nacionalni saviti nacionalni manjina imaje u tom pogledu.

N. S.

INICIJATIVA NA SIDNICI SKUPŠTINE SUBOTICE

Pri diskusiji na poslidnjoj sidnici Skupštine Subotice, o tački Odluka o mriži dičiji vrtića u ustanovana na teritoriji grada odbornik **Mirko Bajić** izašo je za govornicu. Po njegovim ričima Nacionalni savit Bunjevaca za ovu odluku o proširenju mriže jedino nije pitan:

– Hrvatski jezik je u upotribi u cilom gradu iako je Hrvata u ovom gradu 10 posto, a bunjevački nije u statutu ni onamo gde je više od 30 posto pripadnika bunjevačke nacionalne manjine. Poslidica tog je evo i ovo da u pridškulskim ustanovama Bunjevaca ko da nema, ko da Bunjevci ne žive ode. Sa ovog mista moram kazat da zahtivam da se i u pridškulskim ustanovama nastava izvodi i na bunjevačkom. Ne insistiramo mi na posebnim vrtićima na bunjevačkom jeziku, ni da je posebna grupa samo na bunjevačkom, al mogli bi i insistirat na dvojezičnoj nastavi na srpskom i bunjevačkom jeziku. Zašto da ne? Da smo mi pitani da podržimo ovu mrežu mi bi je podržali.

Tehnički direktor Pridškulske ustanove „Naša Radost" **Veljko Vojnić** ovu inicijativu podržava, međutim za konačnu odluku, kako kaže, neophodno je i sprovest anketu med porodicama kojom bi se izjasnili za postojanje ove potribe.

K. S.

VAŽNI SASTANCI ODRŽANI U PROTEKLOM PERIODU

Budžetski fond naminjen oblasti obrazovanja

U proteklom periodu pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić** bila je na dva značajna sastanka.

Tako je u Beogradu 5. februara pridsidnica Vlade Republike Srbije **Ana Brnabić** pridsidavala devetom sidnicom Savita za nacionalne manjine, na kojoj je, izmed ostalog, usvojen pridlog da Budžetski fond za nacionalne manjine Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave pripozna ko prioritetne projekte iz oblasti obrazovanja, za čeg će bit naminjeno 30 miliona dinara.

– Premijerka je insistirala na tom da čuje probleme nacionalni savita. Iznela sam nikoliko stvari. Prvo sam se zafalila, jel nam je pomogla u momentu kad smo zdravo dugo čekali informaciju o predmetu bunjevački jezik u sridnjim škulama, ona je reagovala i informacije su stigle. Skrenila sam pažnju na proces koji kod nas traje šest godina – zaštita nematerijalne kulturne baštine i običaja vezani za dužijancu, a za dalji razvoj te situacije briniće se Kancelarija za ljudska i manjinska prava. Tražila sam, ko pridsidnica Savita, sastanak s premijerkom, a u vezi s otvaranjom hrvatskog obrazovnog centra u kojem oni žele budućim đacima pridavat bunjevački govor. Nije bila namira opteraćivat sastanak tom temom, jel to kad krene kraja nema u raspravama i replikama. No, pridstavnik hrvatskog savita je pomenio tu temu i rasprava je počela. Objasnila sam da smo imali vanrednu sidnicu NSBNM po tom pitanju, da smo odlučili kako nemamo ništa protiv osnivanja takog centra, al imamo apsolutno i apriori sve

Deveta sidnica Savita za nacionalne manjine

Kako je istakla pridsidnica Vlade Republike Srbije **Ana Brnabić,** koja je pridsidavala devetoj sidnici Savita za nacionalne manjine na kojoj je usvojen pridlog da prioritetna oblast finansiranja za 2020. godinu iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave bude obrazovanje, a za te namine obezbiđeno je 30.000.000 dinara.

Pridstavnici nacionalni savita nacionalni manjina izneli su u razgovoru s premijerkom probleme s kojima se njevi sunarodnici suočavaje, a med najakutnijim je apostrofirano to što se kasni sa privođenjem udžbenika na nike od jezika nacionalni manjina.

Brnabić je ukazala na to da su u periodu od prithodne sidnice sprovedene brojne aktivnosti i intenzivirana saradnja sa matičnim državama nacionalni menjina u mnogim oblastima, al da i dalje ima prostora za unapriđenje položaja nacionalni manjina.

Ona je, takođe, podvukla da je Srbija u vrhu zemalja, i to ne samo u Evropi, već i u svitu, po izuzetno visokim standardima koje je obezbidila za pridstavnike svi nacionalni manjina koji žive na njezinoj teritoriji.

Zaminik pridsidnika Savita i ministar državne uprave i lokalne samouprave **Branko Ružić** izvistio je članove Savita o onome što je urađeno u protekloj godini, a posebno o aktivnostima koje su se odnosile na primenu novi zakonski rišenja.

Ministar je, izmed ostalog, izno šta je priduzeto kako bi se obezbidilo izdavanje dvojezični izvoda sa svim podacima na jeziku i pismu nacionalni manjina i upisu u matičnu knjigu rođeni, ko i na uspostavljanju Jedinstvenog upravnog mista, uključivajuć i gradove i opštine di pretežno žive pridstavnici nacionalni manjina.

Divaneć o dodili sridstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine, Ružić je kazo kako su prošle godine na konkurs pristigle ukupno 372 prijave, a da su sridstva odobrena za realizaciju 91 programa i projekta koji doprinose prezentaciji i promociji kulturne baštine, dok su pripreme za raspisivanje konkursa za ovu godinu u toku. (info: www.srbija.gov.rs)

Saviti moraje bit dostupniji

Kako stoji na sajtu www.ombudsman.rs zaminik zaštitnika građana **Slobodan Tomić** ocinio je da nacionalni saviti nacionalni manjina moraje svoje aktivnosti učinit dostupnijim široj javnosti, ko i razvit strategiju i mire kako bi postali pripoznatljiviji u javnosti.

Tomić je, na pridstavljanju posebnog izvištaja Zaštitnika građana „Analiza o stanju u oblasti vršenja javni ovlašćenja nacionalni savita nacionalni manjina za period 2014-2018.", istako kako rezultati istraživanja pokazivaje da su ovi saviti u prithodnom periodu svoja ovlašćenja primenili najviše u oblasti obrazovanja i službene upotribe jezika i pisma.

Istraživanje je sprovela institucija Zaštitnika građana 2019. godine, nuz podršku Misije OEBS, a podaci su prikupljeni standardizovanim upitnicima.

Tomić je istako da su uputili priporuke nadležnim državnim organima i mišljenje nacionalnim savitima nacionalni manjina u cilju privazilaženja utvrđeni problema i unapriđenja ostvarivanja prava pripadnika nacionalni manjina. On je naglasio i da je institucija Zaštitnika građana od nacionalni savita nacionalni manjina od 2007. godine primila skoro 1.600 pritužbi, da je za 12 godina rada upućeno 209 priporuka, a u 2019. godini čak 24 priporuke. Prema njegovim ričima, najčešće se pritužbe odnose na upis lični imena u matične knjige rođeni, ostvarivanje prava na obrazovanje, informisanje, kulturu i službenu upotribu jezika nacionalni manjina.

U posebnom izvištaju se navodi kako nacionalni saviti ne pokazivaje dovoljno inicijative za rišavanje pitanja iz oblasti u kojima su aktivni, ko i da ne mogu koristit nika ovlašćenja zato što nemaje standardizovan jezik el jezik nacionalne manjine nije uveden u službenu upotribu.

Šef Misije OEBS u Srbiji **Andrea Oricio** ocinio je da su unapriđenje efikasnosti savita, njev profesionalni razvoj i interna organizacija od suštinske važnosti i da bi tribali bit naglašeni sveobuhvatnim strateškim planom. Prema njegovim ričima, snažnija koordinacija izmed nacionalni savita nacionalni manjina bi omogućila razminu znanja i veština koje bi znatno unapridile njevu efikasnost.

Većina savita nacionalni manjina ne uključiva u punoj miri zakonske norme koje su pridviđene da podržavaje kulturnu autonomiju nacionalni manjina i nedovoljno angažuju svoje zajednice kad procinjivaje na terenu potribe koje zajednice imaju, kazo je Oricio, navodeć da je to jedan od glavni zaključaka ovog izvištaja. (info: www.ombudsman.rs)

protiv da se tamo pridaje bunjevački govor. On je jezik, a ne mogu ga pridavat drugi, jel mi imamo pravo na svoj maternji jezik. Uostalom, to je neprimereno i nezabiluženo u Republiki Srbiji. Istakla sam i mogućnost pridavanja bunjevačkog jezika u osnovnim, a sad i u sridnjim škulama, što su odobrila nadležna ministarstva i sekretarijati. Insistiramo na tom da bunjevački jezik ne damo – istakla je i dr

Kujundžić Ostojić, te je dodala kako su Bunjevci bili tema prilikom poslidnjeg bilateralnog sastanka pridstavnika Srbije i Hrvatske:

– Tražila sam da dobijem dio zapisnika di se Bunjevci spominju – dodaje pridsidnica NSBNM.

Takođe, dogovoreno je da će isprid Koordinacije nacionalni savita bit određen tim za informisanje koji će iz aspekta nacionalni manjina sagledat Strategiju za informisanje koja je u dostva stvari sporna za manjine.

Dva danas kasnije, zaminik Zaštitnika građana Republike Srbije **Slobodan Tomić**, izno je zaključke na osnovu istraživanja, sažeti u poseban izvištaj Zaštitnika građana „Analiza o stanju u oblasti vršenja javni ovlašćenja nacionalni savita nacionalni manjina za period od 2014. do 2018."

– Možem primetit kako je NSBNM dobro organizovo i u proteklom periodu sasvim dobro radio, pa smo većinu prava koja pružaju država i zakoni iskoristili. Obrađena su razna pitanja, razna prava, a možem kazat kako smo u samom vrvu, s tim da imamo i tušta novi stvari koje su se desile posli perioda koji je obuvaćen, prija svega je to standardizacija bunjevačkog jezika. Stav je taki da su oni zadovoljni analizom koja je prid nama, a svaki propust i ono što nije urađeno, očekiva se da se ispravi u narednom periodu – divani pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

N. S.

DODILJENI UGOVORI ZA SUFINANSIRANJE LISTOVA NA JEZICIMA NACIONALNI MANJINA

Značajna pomoć Vojvodine

U ponedeljak, 10. februara, u Pokrajinskoj vladi, uručeni su ugovori o sufinasiranju medija na jezicima nacionalni manjina. **Dragana Milošević**, pokrajinska sekretarka za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama, uručila je ugovore pridstavnicima medija, ukupne vridnosti 312 miliona dinara.

– Informisanje na jezicima nacionalnih manjina jedan je od najznačajanijih prioriteta Pokrajinske vlade. U prethodne tri i po godine, od kada je aktuelni saziv Pokrajinske vlade na čelu sa predsednikom Igorom Mirovićem, ova sredstva su uvećana sa 264 miliona na 312, sa željom i tendencijom da ona budu još viša.

Ugovori su uručeni pridstavnicima devet medijski kuća koji izdaju ukupno dvadeset i dva lista na jezicima manjina, a rič je o dnevnim, nediljnim i misečnim izdanjima. Značajnu pomoć dobiće „Mađar so”, „Het nap”, „Hlas ljudu”, „Libertatea”, „Ruske slovo”, „Hrvatska riječ”, Makedonski informativni i izdavački centar, Ridne slovo, ko i Novinsko izdavačka ustanova „Bunjevački informativni centar” koja izdaje „Bunjevačke novine” i list za dicu „Tandrčak”.

– Pokrajinska vlada jeste iskren partner i prijatelj u kontinuiranom radu listova nacionalnih zajednica-nacionalnih manjina, što će i nadalje biti i ujedno je to i dokaz da ono što je predsednik Igor Mirović istakao u svom ekspozeu obraćajući se pokrajinskim poslanicima na početku mandata jeste urađeno – dodala je Dragana Milošević.

Ugovor u ime NIU „Bunjevački infomativni centar” potpiso je direktor **Boris Bajić**.

– Zafaljivamo se Pokrajinskoj vladi na ogromnoj pomoći u sufinasiranju naši izdanja, jel brez nji ne bi bilo ni „Bunjevački novina” ni „Tandrčka”, odnosno informisanje na bunjevačkom jeziku bilo bi ugroženo. Sridstva su ostala na nivou od prošle godine, nije bilo povećanja, al je važnije što nije bilo smanjenja i što ćemo moć na istom nivou radit kroz ova dva izdanja. Zatečeno stanje je ovako, a u međuvrimenu smo razvili i rad kroz druge medije, a tu imamo značajnu pomoć Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, pogotovo što se tiče razvoja elektronski medija. Trudimo se napridovat svim poljima, kako bi naše Bunjevce što objektivnije i što bolje informisali – istako je Bajić.

N. S.

SRIDSTVA NA GODIŠNJEM NIVOU

Raspored sridstava po listovima je slideći: „Mađar so” 90.324,564 dinara, „Kepeš ifjušag” 7.998,328, „Jo pajtaš” 5. 466,871, „Mezeškolač” 2.154. 432, „Het nap” 30.943.032, „Hlas ljudu” 33.784,181, „Vzlet” 2. 841,157, „Zornička” 3.350,141, „Libertatea” 33.784,185, „Tinereta” 2.841,157. „Bukurija kopilor” 2.841,157, „Ruske slovo” 30.943,029, „Zahratka” 2.841, 157. „Mak” 2.841,157, „Hrvatska riječ” 33.789,610, „Hrcko” 2.666,109, „Kužiš” 2.041,324, „Bunjevačke novine” 7.619,284, „Tandrčak” 2.100,571, „Makedonska videlina” 6.054,624, „Ridne slovo” 3.480,759, „Solovejko” 1.293,164.

NAUČNA TRIBINA – „ZNAČAJ MATERNJEG JEZIKA I MANJINSKI JEZIKA”

Bunjevački ima sve elemente jezika

U okviru obilužavanja Dana maternjeg jezika, a u organizaciji Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centar „Ambrozije Šarčević” i nuz podršku Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca”, u Čitaonici Gradske biblioteke održana je naučna tribina „Značaj maternjeg jezika i manjiski jezika”.

Zanimljivo pridavanje održo je **dr Martin Hencelman**, naučni saradnik Univerziteta u Nemačkoj, odnosno Instituta za slavistiku. U svojem radu Hencelman se, izmed ostalog, bavio i bunjevačkim jezikom za kojeg tvrdi da se mož svrstat u grupu mikro-jezika, nazvat jezikom i nikako nije dijalekt kakog drugog jezika..

– Bunjevci nemaju državu, ali imaju književnost, radili su na standardizaciji jezika, i to su kriterijumi po kojima i zaista imaju svoj jezik. Bunjevački koristi mali broj govornika, ali rad na standardizaciji je jedan od najvažnijih elemenata. Bavim se slavenskim jezicima, posebno jezicima manjina, a o Bunjevcima je bilo vrlo malo istraživanja u Nemačkoj i inostranstvu uopšte. Zato mi je bilo važno da vidim kako se ovaj jezik razvijao i šta Bunjevci misle o svojem jeziku – kazo je dr Hencelman, pa nastavio:

– Urađeno je mnogo, uz standardizaciju se radilo dosta na razvoju književnosti, izdavaštva. Kakva će biti perspektiva bunjevačkog zavisi od govornika, institucija, ali i države. Uz podatke da su Bunjevci vidljivi u javnom prostoru sa svojim jezikom, da imaju institucije, da se u školama uči bunjevački, da se na bunjevačkom pišu knjige i da je jezik standardizovan, možemo zaključiti da perspektive ima.

Domaćin naučne tribine bila je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine. Kako kaže, standardizacija jezika je bila od izuzetne važnosti za Bunjevce.

– Želili smo tim dostignit prava koja imaje ostale nacionalne manjine, a time je bunjevački dostigo nivo koji je moro imat od početka, kako smo to i tvrdili. U toku je uvođenje bunjevačkog ko službenog jezika u šest teritorijalni cilina na nivou Subotice, a u planu je da utičemo da se u tom smislu i promini Statut Subotice. Dica u škulama uče svoj jezik, ne govor, to je važno jel diskriminacija često kreće od jezika, a generacije Bunjevaca su to itekako ostile.

Na Filološkom fakultetu, na Katedri za slavistiku, dan prija se također divanilo o bunjevačkom jeziku, upravo kroz gostovanje Martina Hencelmana.

– Nama je važna saradnja sa slavistima iz celog sveta, pogotovo sa onima koji se bave jezicima koji se govore kod nas. Na Katedri za slavistiku u Beogradu se proučavaju svi slavenski jezici, a tema je bunjevački. Kolega Hencelman se, pored bunjevačkog, bavi određenim varijatetima poljskog jezika, šleskog, pa smo uspostavili kontakt i pozvali ga da gostuje kod nas, u okviru predmeta Uvod u slavistiku – objasnio je za „Bunjevačke novine” **dr Dalibor Sokolović**, upravnik Katedre za slavistiku na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Što se perspektiva bunjevačkog tiče, dr Sokolović ističe.

– Potrebno je da se stvori jedna kritična masa unutar same zajednice koja stvara udžbenike, rečnike... Koliko drugi o tome govorili pozitivni ili negativno, važno je da se tako nešto dešava. Time će biti zaokružen lingvistički deo, a deo planiranja statusa jezika je i političko pitanje. Na svim nivoima uprave mora biti pozitivne atmosfere za takav razvoj.

A da bunjevački jezik ima perspektivu potvrđeno je i nuz podršku đaka niži razreda osnovni škula koji su deklamovali pisme na bunjevačkom jeziku i time najbolje pokazali da će bunjevački i dalje imat ko divanit. **N. S.**

ODRŽANO TAKMIČENJE U DEKLAMOVANJU U ORGANIZACIJI BEIC „AMBROZIJE ŠARČEVIĆ”

Volim bunjevački!

U organizaciji Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević” u četvrtak, 13. februara, održano je peto takmičenje u deklamovanju – „Volim bunjevački”. Učenici, nji dvadeset i sedmero, bili su podiljeni u dvi uzrasne grupe, a nakon što je žiri pažljivo saslušo sve recitacije, proglašeni su i najbolji.

Kako je kazala **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica BEIC „Ambrozije Šarčević”, svi koji su nastupili su već pobidnici, a oni najbolji pridstavljaće bunjevačku zajednicu na Gradskoj smotri recitatora, al i na obilužavanja Dana maternjeg jezika.

– Ovo je peta godina kako pravimo takmičenje ovog tipa i vidi se da, kad se na čemugod radi niz godina onda to postane tradicija koju pripoznaju učitelji, dica i njevi roditelji. Svake godine nam je sala sve manja i manja, odnosno, imamo sve veći broj učesnika. Svi koji su nas-

Suzana Kujundžić Ostojić pozdravlja učesnike takmičenja u deklamovanju

UČESNICI

U konkurenciji učenika niži razreda deklamovali su Laura Boroš, Milan Vujković Bukvin, Davor Beretić, Nemanja Tot, Anđela Horvat, Miljana Antal, Maja Matić, Lara Šegina, Ivana Tikvicki, Nađa Borović, Jana Sarić, a kod učenika stariji razreda: Teolinda Glavaš, Elena Suknović, Jovana Tumbas Loketić, Dario Tikvicki, Mia Kovačević, Dunja Horvacki, Sofija Šild, Mia Minčić, Milica Čović, Vasilija Đačić, Nikolina Sedlak, Mihajlo Vilov, Danilo Jović, Nikola Babić, Aleksa Lukač i Tamara Jurić.

Nagrađeni učesnici ovogodišnjeg takmičenja

Žiri: Suzana Kujundžić Ostojić, Nela Ivić i Nataša Stantić

tupili bili su dobri, zaslužili su pofale. Obično je dosad kod starijih bio manji odziv, a sad je tu bila izuzetno jaka konkurencija. Nadamo se da smo izabrali dobro, al i da će svima koji se budu bavili lipom bunjevačkom riči ovo bit korisno iskustvo – kazala je dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica BEIC „Ambrozije Šarčević", al i članica žirija nuz **Nelu Ivić** i **Natašu Stantić**.

Kometarišuć rad žirija Nela Ivić je prinela kaki su bili utisci.

– Tušta dice koja su nastupala zaista imaje potencijala, a nuz dalji rad mogu i napridovat. Uvik je potribno mislit o izboru pisme, da bude spram uzrasta diteta, nit pridugačka nit suviše kratka. Važno je da se ne zapiva dok se deklamuje, svaka rič i svako slovo moraje se čut i bit razumni. Naravno, dica moraje bit što sigurnija, glasna i jasna, a priporuke su da ne glume i ne prave grimase, neg lipo i izražajno deklamuju. Što se bunjevačkog tiče, tu je posebno važno akcentovanje riči, a ako bilo ko ima nedoumica, uvik nam se mož obratit – dodala je ona.

Jana Sarić i Elena Sukniović

Prvo misto u konkurenciji učenika viši razreda osnovni škula osvojila je **Elena Sukniović**. Pismicu joj je izabrala nastavnica, a o svom nastupu i rezultatu kaže:

– Ovo mi je drugi put da sam nastupila na ovakom takmičenju i zdravo sam zadovoljna što sam baš ja pobidila. Nisam se nadala da će žiri izabrat baš mene, jel sam čula tušta lipi recitacija moji drugara, a nike su mi se sviđale i više neg moje.

Kod mlađi osnovaca prvo i drugo misto su osvojile **Jana Sarić** i **Miljana Antal**. Takmičile su se po prvi put, a sigurno ćemo ji vidit i naredne godine.

– Bilo mi je lipo, iako je bilo dosta treme. Recitovala sam pismicu o jednoj curi i cici. Cica se izgubila, mala Nena ju je pronašla, pa su sad one postale najbolje drugarice – kaže Jana, a Miljana nastavlja:

– Ne volim kad imam tremu, bila sam i sad nervozna kako će sve ispast, a ispalo je dobro. Zadovoljna sam i ja, al i učiteljica i drugari. Baš mi se sviđalo na ovom takmičenju!

N. S.

U UG „BUNJEVAČKO KOLO" OBILUŽILI NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA

Prelo i u Somboru

U organizaciji Udruženja građana „Bunjevačko kolo" u Somboru je u nedilju, 2. februara, na Marin, održano tradicionalno „Veliko bunjevačko prelo", a velik broj gostivi okupio se u svečanoj sali Restorana „Galea".

Na samom početku svečanosti pridsidnik UG „Bunjevačko kolo" **Dejan Parčetić** pozdravio je sve koji su svojim prisustvom uveličali ovogodišnje „Veliko bunjevačko prelo", a med kojima su bili pridsidnica Skupštine Grada Sombora **Ljiljana Tica**, sekretar Skupštine Grada Sombora **Vera Baljak**, narodni poslanik **prim. dr Vlado Babić**, pridstavnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **Miroslav Vojnić Hajduk**, pridstavnici HUN „Gerhard", „Kola srpskih sestara", HKUD „Vladimir Nazor", Srpske čitaonice „Laza Kostić", GKUD „Ravangrad", BKC Subotica i mnogi viđeni Somborci i dragi gosti iz Republike Mađarske, Subotice i Novoga Sada.

Dejan Parčetić, Vlado Babić i Miroslav Vojnić Hajduk

Raznovrsni program su pripravili **Aleksandra Medurić Kalčan**, podpridsidnica Udruženja, i ugledni član, poljoprivrednik iz Gradine **Franja Parčetic – Cockan**, sa saradnicima. U bogatom programu su učestvovali i članovi prve postave i veterani GKUD „Ravangrad".

Prisutni su imali priliku učestvovat u izboru najlipše prelje, koje su u krasnim bunjevačkim nošnjama izazvale veliko interesovanje i divljenje svi gostivi i domaćina. Posli pribrojavanja glasova, titulu najlipše prelje ponela je **Tanja Cigić Parčetić**, dok su drugo i treće misto dilile **Iva Mlinar** i **Teodora Bijelić**. Simbolične poklone, u ime Udruženja, dodilio je podpridsidnik **Aleksandar Bošnjak**.

Već po tradiciji, podpridsidnik UG „Bunjevačko kolo" Aleksandar

Bošnjak zafalio se bandašu i bandašici na „Somborskoj bunjevačkoj Dužionica 2019.”, te je darivo **Gorana Fratrića** i **Natašu Firanj** slikama rađenim u tehniki slame, a koje su nastale na slikarsko-slamarskim kolonijama u organizaciji Udruženja.

Nuz „bandu” čuvenog somborskog tamburaša i muzičara **Emila Antunića** igralo se, pivalo, mulatovalo, veselilo i divanilo u opuštenoj i veseloj atmosferi „do prvi pivaca”.

Iz UG „Bunjevačko kolo” se zafaljivaje donatorima, Gradu Somboru i svima koji su pomogli svojim radom, podrškom i materijalnim sridstvima da se proslava prela organizuje, onako kako to i dolikuje jednoj proslavi nacionalnog praznika bunjevačke nacionalne manjine. **B. N.**

U ČONOPLJI ČUVAJE BUNJEVAČKU TRADICIJU

Debo četvrtak – dan kad se devet puti ide

U organizaciji porodice Jozić iz Čonoplje i pod pokroviteljstvom Saveza bačkih Bunjevaca, u četvrtak 20. februara, u ambijentu Etno parka „Stari Ribnjak” u Čonoplji, obilužen je tradicionalni običaj kod Bunjevaca poznat ko „Debo četvrtak”.

Drugu godinu zaredom porodica Jozić organizuje ovaj tradicionalni običaj kod Bunjevaca i okuplja prijatelje i goste radi druženja i nigovanja tradicije na „Debo četvrtak”.

– Zadovoljni smo zato što su se ljudi zainteresovali, čak su nas posli Nove godine pitali dal ćemo se mi opet skupit i obilužit ovaj dan. Većina žena u Čonoplji, a najviše Bunjevke, na ovaj

dan pripravljaje gibanicu (pogaču) i čekamo goste za popodne. Sastanemo se najviše kako bi se družili i divanili – istakla je **Ljiljana Jozić**, organizator manifestacije.

Goste iz Čonoplje, Lemeša, Sombora, Subotice i Mađarske prigodnim ričima pozdravili su **Stanislava Lutkić** i **Antun Petrović** koji su divanili o tradiciji i običajima vezanim za ovaj pokladni običaj.

Debo četvrtak pridstavlja poslidnji pokladni četvrtak. Naši stari su divanili da tog dana triba ist devet puti, kako bi se skupila snaga u tilu, jel dolazi dugačka korizma, a po starovinskom virovanju mršavo čeljade je bolesno. Običaj se držo kako bi se čeljad još jedared dobro naila, al i da se poide sva pokladna mrsna rana, koju ne mož dugo čuvat, a korizma je dugačka i nemrsna.

Stanislava Lutkić i Antun Petrović

Mirko Bajić

Gibanice (pogače), što kažu, debele ko butina, peku se samo za „Debo četvrtak"! I ovo je prava umitnost naši reduša! Kadgod se pazilo da se ona zakuva od dobrog krušnog brašna iz mlina, friškog kvasa i mlakog mlika. I tako stoji na vrućem, pokrivena jastukom. Onda se razvije, bogato nadije makom, orasima, višnjama, rogačom, suvim grožđom, el kakaom, zavije pa, još malko odmori u tepciji. Odozgor se primaže jajetom, da ne puca zlatna korica, pa iđe na pečenje u vruću paorsku peć!

– Od kad smo se počeli družit porodicom Jozić i prijateljima koji dosta toga znaju o ovim običajima, obilužavamo pokladni četvrtak. Udala sam se u bunjevačku kuću davno i malo sam uspila od svekrve naučit o bunjevačkim običajima. Moj suprug takođe niguje tradiciju, pa u kući obilužavamo sve praznike. Danas sam pripravila pogaču s višnjama, lišnjacima i orasima – istakla je **Nevenka Džinić**, gošća manifestacije.

Kako se pogača pripravljala kadgod i dal se štogod prominilo do danas, pripovidala nam je **Olga Bošnjak**.

– Gibanica se pekla tako da bude debela, a to je bilo važno jel se kazalo ako smo i mi debeli onda smo zdravi, ko što se tribalo tušta puti ist na taj dan, kako bi se skupila snaga. Nuz gibanice sa orasima, makom, višnjama, pravila se i sa sirom. Današnja dica najviše vole kakao el čokoladu, pa smo i take počeli pravit. U našoj kući smo danas pripravili gibanicu s orasima, s koricama, odnosno s rogačom, jel tako mi kažemo, el još kako se kazalo kruv Svetoga Ivana, i gibanicu sa sirom.

Debo četvrtak obilužava se kod Bunjevaca odavnina, pa su se tako nuz organizatore i gosti potrudili, kako nalaže tradicija, pripravit nuz gibanice i tušta fanaka.

– Kod nas je običaj da se na Debo četvtak peku fanki. Ima ko ide fanke prazne, a ima ko sa pekmezom, najčešće od šljiva, a kogod ide i malo divenice nuz to. Kako su pokladni dani, i dolazi korizma, poišćemo što masniju ranu, kako bi do Uskrsa bili mirni. Fanki su se oduvik pravili kod nas u našim porodicama, familijama, po kućama, salašima i taj običaj triba sačuvat. On nema nikaki religijski značaj, al je to narodni običaj. Fanki se prave od tista ukiselo, s mlikom, malo šećera, kvasa, brašna i triba par puta dobro umutit da bude mekano da kad poidete jedan fanak mislite da je „mekan ko duša" – istakla je **Marija Bošnjak**, gošća iz Male Bosne.

U očuvanju običaja i tradicije Savez bačkih Bunjevaca i ove godine je pomogo manifestaciju.

– Ovo nije jedino okupljanje, jel mi već nikoliko godina radimo zajedno s Bunjevcima u Čonoplji, Lemešu i Somboru. Moram na prvo misto metnit porodicu Jozić u Čonoplji, s kojom sve ovo zajednički organizujemo, a Savez bačkih Bunjevaca samo pomaže. Mi dajemo podršku u tom da se to mož uradit sve kako triba i da to sve može posli i vidit. Ono što je bitno naglasit je da je ovo samo početak, a nuz Prelo i Debo četvrtak, slidi nam još tušta tog i u Čonoplji i u Somboru, i ja se radujem što su se Bunjevci konačno okupili oko sebe i što rade za sebe – istako je **Mirko Bajić**, pridsidnik Saveza bačkih Bunjevaca.

Nuz pismu, divan, poslastice, bunjevačka zajednica oživila je sićanje na davna vrimena koja će, virujemo, nastavit čuvat naši mladi.

S. L.

SIĆANJE NA DR JOSIPA STANTIĆA

S tamburicom u duši

Subotica je oduvik nigovala bunjevačku pismu, a jedan od oni koji su za svojeg života ostavili bogatstvo bunjevački pisama, kako obrada tako i njegovi lični kompozicija, je **dr Josip Stantić**.

Rođen je 17. februara 1936. godine u Subotici, u građanskoj porodici, od oca **Nikole** i majke **Julike Vojnić Tunić**. Osnovnu škulu (nižu), Gimnaziju i Ekonomsku sridnju škulu je završio u Subotici 1954. godine i oma se zaposlio. Posli šestomisečnog kursa za zadružne revizore – instruktore, koji je završio 15. aprila 1957. godine, posto je revizor u Sreskom savezu ZZ. Uporedo sa redovnim školovanjom, ko i kasnije na poslu od 1949. godine, bavi se muziciranjom, prvo u OKUD – u „Ivan Goran Kovačić". Pohađa tri godine kurs za tamburicu di mu je nastavnik bio legendarni **Pere Tumbas – Hajo**. Tako je uspišan da već 1952. godine (sa 16 godina) postaje član Hajinog orkestra u KUDŽ „Bratstvo" (virovatno najmlađi član u Hajinom orkestru svi vrimena). Sa Perom Tumbasaom – Hajom se aktivno „druži" u toj miri da 1959. godine štampa knjigu „Noć na Paliću" – koja sadrži kompozicije legendarnog tamburaša, ko i nikoliko njegovi muzički obrada. Paraleleno s tamburom, od 1954. godine, ko samouk, počima svirat solo gitaru i u OKUD-u „Mladost" osniva i vodi „Kvartet gitara", s kojim učestvuje na gostovanju u zapadnom Berlinu, maja 1955. godine.

Al, 1959. godine se odlučiva nastavit stručno usavršavanje u oblasti ekonomije, te se upisiva na Višu ekonomsko-komercijalnu škulu u Subotici, na kojoj, studirajuć nuz rad, diplomira 1961. godine. Kasnije, na novosadskom Ekonomskom fakultetu u Subotici, također nuz rad, završava drugi stepen, te post-diplomske studije i 1977. godine stiče zvanje magistra ekonomije, da bi 1983. godine odbranio doktorsku disertaciju. Slideće godine izabran je u zvanje višeg naučnog saradnika na Ekonomskom fakultetu u Subotici.

Josip Stantić

Za muziku to je bio period „mirovanja" u kojem je, ipak, 1971. godine napravio jedan „izlet", te je prihvatio bit muzički voditelj u humorističkoj seriji „Boltine zgode i nezgode" koju je po tekstu **Matije Poljakovića** snimila Televizija Zagreb. Tamburaški orkestar su sačinjavali svi članovi kadgodašnjeg orkestra (tad već pokojnog) Haje koji sad radi pod nazivom Tamburaški orkestar radio Subotice, a na njegovom čelu je Josip Stantić. Pored tog, u ovom periodu „mirovanja" za muziku, uradio je nikoliko kompozicija i poniki tekst za pivače **Antuša Gabrića, Antuna Nemeta**, a učestvovo je i na jednom Omladinskom festivalu (1972. godine) jel je kompozitor **Gabor Lenđel** za svoju kompoziciju „Nemam, nemam vremena" pridvidio zvuk tamburice.

S 58 godina, 1994. godine, odlazi u penziju. U oktobru 1996. godine od Saveznog ministarstva za finansije dobio je rišenje o priznanju zvanja „ovlašćeni revizor", a ubrzo posli tog od Ministarstva pravde imenovan ko registrovani stalni sudski veštak. I nuz činjenice da je u Savezu računovođa i revizora Jugoslavije bio pridsidnik Komisije za računovodstvene standarde, pridsidnik Društva računovođa i revizora u Subotici, član pridsidništva Saveza revizora na nivou Vojvodine, Srbije i Jugoslavije, „zov" muzike ga je probudio iz višedecenijskog „mirovanja".

Vraća se muziki, prvo ko solista na gitari u ansamblu „Muzički teatar", ko i u orkestru Udruženja penzionera „Četiri kavalira", oslobađajuć se postepeno „naučni funkcija".

Sticajom okolnosti, u oktobru 2001. godine, u okviru Festivala bunjevačkog narodnog stvralaštva organizovan je Memorijal „Tumbas Pere – Haje" (u povodu 110. godišnjice njegovog rođenja). Zaljubljenik tamburaške muzike uopšte i Hajin obožavalac iz perioda pedeseti godina prošlog vika, **Antun Katančić** je pozvo Stantića da učestvuje na tom Festivalu, naravno s tamburicom. Za pomenut Festival Josip Stantić je na tekst **Gabrijele Diklić** komponovo muziku za pismu „Sanjala sam salaš bili".

Od onda, pa do poslidnji dana svojeg života je na tekstove, pritežno subotički pisnika komponovo priko dvadesetak melodija. Sa svojim radom, kako profesionalnim tako i na muzičkom polju, zadužio je sve svoje poštivaoce i time ostavio velik pečat, baš ko i njegov veliki učitelj Pere Tumbas Hajo, zafaljujuć kojem je nigovo zvuk tambure do kraja svojeg života.

U okviru obilužavanja 60 godina njegovog muzičkog stvaralaštava izdata je knjiga njegovi kompozicija i tekstova 2012. godine u izdanju Bunjevačke matice. Umro je u Subotici 21. januara 2018. godine a iza njeg je ostalo bogastvo novokomponovani bunjevački pisama koje se i danas izvode. **T. B.**

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Promina klime, vrimena i običaja

Zakoračili smo u mart, misec kad počima proliće. Svaki misec ima svoje svece, običaje, poslove, radosti i lipote za uživanje. Sad se sve prominilo, klima, poslovi, običaji, vrime, godišnje doba, radosti, sveci, svit i rana, pa ni sunce više nije ko što je kadgod bilo. Zbog tog je sad možda teško svatit i razumit kadgodašnje običaje.

Početak života u ravnici

Bunjevci su u nove krajove došli sa zapada i jugozapada, od davnina žive na prostoru izmed Dunava i Tise u Bačkoj i Subotici. Subotica je imala tvrđavu koja je bila bezbidna, ako se Turci ponovo vrate. Iako su živili u Subotici, u okolini, na pustarama su držali josag, krčili pustare i počeli obrađivat zemlju, a sve je to bilo teško jel nisu imali ni dobrog alata. Pustare su bile manja mista u okolini, Žednik, Čantavir, Ludoš, Palić, Mala Bosna, Lemeš, Bajmok, Tavankut, Sombor, Đurđin i druga mista. Iako su živili u Subotici, na pustarama su pravili zemunice di su povrimeno živili sve do sloma Turaka. A kad su se naši prici sasvim oslobodili od Turaka, počeli su obrađivat više zemlje i držat više josaga. Tako su malo iznapridovali, pa su misto zemunica pravili salaše koje su nabijali od zemlje. Radilo se na mobu, a pokrivali su se trskom koja je rasla u dolu, tako da nije koštala novaca, pa su salaši nicali na ravničarskom zemljištu „ko pečurke posli kiše". Salaši su se spolja i iznutra mazali blatom, peći su pravili od zemljani bubanja, ložila se slama, kuružna, granje, pa su tamo pekli kruv i kolač, a šporelje su ziđali od valjaka, odozgor bi metnili platinu, pa su na njima kuvali, liti i zimi. Salaše su mazali krečom ko i sve prostorije, a salaš je obično imo dvi sobe, kuća s odžakom otkaleg se ložilo u peć, a isprid ambetuš, kujna i špajc.

Odrastanje na salašu

Bunjevci su živili u većoj zajednici, starešine su zvali baćo i nana i ako ji bilo više u kući znalo se poštivanje jedni naspram drugi, a bilo je izreka: „Ako čeljad nisu bisna, ni kuća nije tisna". Ditinjstvo je najlipši period u životu svakog čeljadeta, kojeg se rado sića cilog života. Kad napune godinu dana onda se dici mogla davat rana što su ili i stariji, obično su od godine dana pošli nogom brez ičije pomoći, a počimali su i čisto divanit. Mame kadgod nisu bile zaposlene, pa su čuvale i pazile svoju dicu. Prid spavanje su njim ispripovidale kaku bunjevačku pripovitku. Kako su dica rasla, tako su ji pomalo učili brojit i molit se Bogu, crtat i pisat, učit kake pismice napamet. Svi članovi u porodici su se lipo odnosili spram dice, uvik bi ji pomilovali, pogladili po kosi, el poljubili. Zdravo su vodili računa ako su dica i blizini da ne psuju, da ne divane ružne riči i nepristojne šale, ako bi kome štogod slučajno nepromišljeno izletilo, drugi bi ga opomenili. Dica su se zajedno sigrali, curice i derančići. Od prolića do jeseni dica su kadgod išla bosa, što je bilo dobro za stopala da se pravilno razvijaje. Curice su nosile bekešiće, a derančići dugačke košulje. Kako su dica rasla, tako su se upoznavali sa životom na salašima i s poslovima koji su bili za njev uzrast. Tušta kojišta su mogli vidit, kako se pile leže iz jajeta, kako se muzu krave, kako se šišaje ovce, kako od gusaka čupa perje.

Polazak u škulu je bio velik događaj za dicu, tamo su se upoznali i sa drugom dicom. Deranci su za škulu dobili prve pantalone, a curice su zimi i liti išli u bekešima, zimi su i jedni i drugi zagrćali kapute. Curice su na glavu povezivale marame, a deranci sašivene, el naštirkane kape. Tako je prolazilo bezbrižno ditinjstvo, malo su pomagali starijima, a najviše vrimena su provodili u sigrariji, na travi na veliki ledinama, di su se zajedno sigrali kojikaki dičiji sigare, a kad ji je bilo više, bilo je veselije. Liti, na raspustu, su dica čuvala josag na strnjiki, al su se dica i tamo sigrala.

Kad su počeli stasavat, stiglo je i doba puberteta, a vidile su se i promine, pa se cure i derani više nisu sigrali zajedno. Cure su se zabavljale na svoj način, a deranci na svoj. Bili su pod većom pažnjom stariji, još uvik su bili dica, do punolitstva. Kad bi napunili 18 godina, cure dobijale prvo paorsko ruvo i nakit, a mladići prvo svečano odilo. Onda bi se ponovo počeli družit zajedno cure i mladići. Tu se završilo ditinjstvo.

Trpit za bolje sutra

Živilo se u zajednici, ima mladi koji čim su punolitni odvoje se od roditelja, pa žive sami ko podstanari brez životnog iskustva. Nikad ne kuvaje, idu na brzinu kaku suvu ranu. Moraje raspoređivat ono malo novaca na sto strana, pa tako kroz život ništa ne skupe. Dica provedu vrime u obdaništvu, stari u staračkom domu, mlađi na poslu i tako žive život razdvojeni, pa slabo podnose jedni druge. Mladi krive starije, a stariji se žale da ji mladi ne slušaje, a to je zato što su uvik bili obaška, nisu živili zajedno u porodici. Sad je sve uznapridovalo, fala Bogu nabolje, svi većinom imaje sve električne uređaje, pa samo pripuše puce, a poso iđe sam, al to i košta tušta novaca. Niko se ne želi vratit onom teškom vrimenu kad se tako mukotrpno živilo. Al ne smimo zaboravit naše davne pritke, koji su bili radni i vridni, pritvorili su ove pustare u ovake plodne njive. Odranjivali su i više dice, virovali su u bolje sutra, koje nisu dočekali, al su dočekali njevi daleki mlađi potomci. Zato njim fala. Ne triba se stidit bunjevačkog imena ni divana. Sačuvajmo sve što smo od naši stari primili, budimo zafalni za sve, jel im bar toliko dugujemo.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Sad smo u svetom korizmenom vrimenu, koje je počelo na Čistu sridu i traje do Uskrsa. Korizma traje 40 dana, a to nas sića na vrime kad je Isus Krist postio u pustinji 40 dana. Spominjemo se i izraelskog naroda koji je 40 godina putovo kroz pustinju, a to je putovanje bilo praćeno glađu i žeđu, a Bog ji je ranio manom koja je padala s neba. Marta 10. se spominjemo 40 mučenika koji su mučeni, u srid ciče zime na led su pobacani da se odriknu od vire.

Svetog Grgu slavimo 12. marta, Grgu Papu velikog kojeg je božja providnost poslala na stolicu Svetog Petra. Rođak je Pape Feliksa trećeg, a prija neg što je posto papa, bio je poznat prefekt Rima. Bio je pisac i obnovitelj liturgije i crkveni pivanja, koje se po njemu zove Gregorijanski koral. Svetog Josipa slavimo 19. marta. On je bio zaručnik Blažene Divice Marije, daljnji potomak kralja Davida, al su kasnije osiromašili pa se Josip bavio tesarskim zanatom. Josip je bio pobožan i pravedan mladić, zato mu je Bog poverio ode, na zemlji, staranje o Isusu. Blagovist slavimo 25. marta, to je dan kad je anđo Gabrijel Blaženoj Divici Mariji javio blagu vist, da će začet po Duhu Svetom i da će rodit sina Božijeg, a to je 9 miseci prija Božića.

Sad je sveto korizmeno vrime, koje nas sića na Isusov put križa. Stare svete knjige kažu da je Blažena Divica Marija posli Uskrsa svaki dan išla tim putom. Kasnije su franjevci vodili virnike od dvorane poslidnje večere do Kajfine kuće, do sudnice, na Maslinsku goru, na potok Gedron, na Sion, do svetog groba bilo je 14 stajališta. Malo je oni koji su mogli proć Isusov put križa u Jeruzalemu, al zato imamo na kalvariji i po crkvama put križa od 14 postaja, koje u korizmi molimo i obalazimo.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Ila u korizmi

Ronđava čorba

1 krumpir
1 peršin
1 šargaripa
1 manja glavica crnog luka
1 kašika masti
malo soli i crvene paprika
4 jajeta

2 deci kuvane paradičke iz boce

Krumpir, peršin, šargaripu i luk, očistit, isić na manje komadiće, pa metnit u labošku. Nalit 3 litre vode, pa metnit da se kuva, napravit zapršku od masti i paprike. Kad se povrće skuva, jaja dobro razmutit i maloj posudi, pa salit u čorbu i mišat da se kuva 5 minuta, na kraju nalit paradičke.

Zamotanice

1 vekna starog kruva
2 deci mlika
5 jaja
2 i po deci ulja
2 deci pekmeza od zerdelija
10 deka istrenicanog trapista

Kruv isić na tanje kriške pa umočit u mliko s jedne strane, uvaljat u razmućena jaja i mećat na vruće ulje. Kad malo porumeni privrnit na drugu stranu. Pečene primazat s pekmezom, el posut sirom vruće iznet na astal.

Gergej

20 deka samliveni žmara
1 i po kila kuruznog griza/brašna
2 kašike masti
malo soli i praška za pecivo

Od kuruznog brašna zakuvat tisto s malo vode, dodat mast, žmare, malo soli i praška za pecivo. Sve izmišat i metnit u tepciju i peć na jačoj vatri.

Proja

1kg prikrupe
2 kašike oštrog brašna
2 kašike šećera
1 kašika masti

Prikrupu zaparit s vrilom vodom, stalno mišajuć da se ne zgrumenča. Pokrit salvetom i ostavit da stoji 2 sata. Sad u proju umišat brašno, tepciju namazat s mašćom i posut šećerom, priko tog salit proju, malo poštrapat s mašćom, posut, šećerom i peć. Kad malo porumeni, pečena je. Proja je dobra i vruća i ladna.

A. V. K.

PRIDSTAVJENA MONOGRAFIJA „U TOM SOMBORU – GRAD U PRIZMI STOLEĆA" MILANA STEPANOVIĆA

Odgovori na velika pitanja u maloj sridini

U okviru obilužavanja Dana Sombora pridstavljena je monografija „U tom Somboru - Grad u prizmi stoleća" autora **Milana Stepanovića** koji je pripravio niz vridni priloga koje smo imali čast objavit u „Bunjevačkim novinama".

Izlazak značajne monografije pridstavlja tek jedan dio, virovatno najmanji, u okviru dugogodišnjeg istraživačkog rada autora, a korice tek ograničavaje sve ono što je Stepanović uradio u protekom periodu.

Milan Stepanović

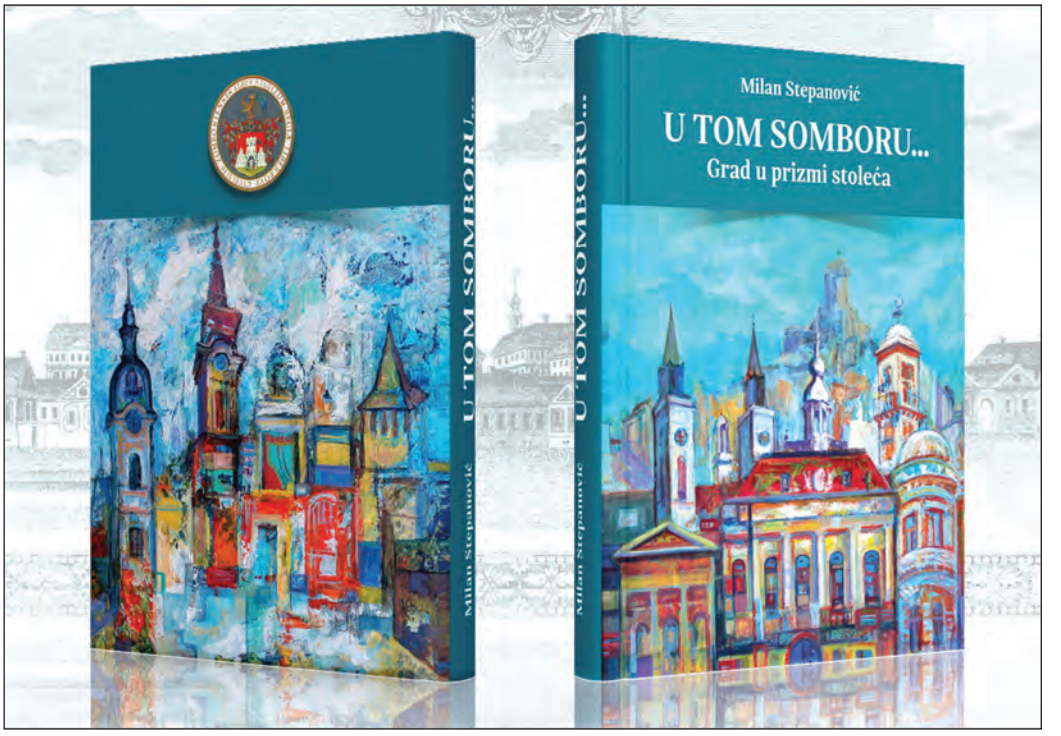

– Samo istraživanje je dugotrajan, višedecenijski posao, koji se odvijao po arhivima Sombora, Novog Sada, Beograda, ali i Budimpešte i Beča, jednako kao i prikupljanje i pregledanje obimne literature, koja je, tokom poslednja dva stoleća, objavljena na nemačkom, mađarskom i turskom jeziku, te na južnoslovenskim jezicima. Godinama su iz tako sakupljenih podataka nastajale razne teme vezane za prošlost grada (da podsetim, ovo je moja 26. knjiga sa tematikom prošlosti Sombora i Bačke, a pri tome objavio sam i preko 100 radova, te skoro 400 tematskih članaka). Sažimanje brojnih sakupljenih podataka i već napisanih celina bio je proces koji je trajao nešto više od godinu dana i nije bio lak. U principu, lakše je napisati novu knjigu, nego sažeti već napisane objavljene ili neobjavljene obimne studije u jednu – divani Stepanović.

Stepanović, kako je to bilo vidno i na stranicama „Bunjevački novina", ima ridak dar, da naizgled suvoparne istorijske činjenice pritoči u tekst čiji svaki red prosto tira čitaoca da nastavi i traži još. Tako, virujemo, i njegovo najnovije dilo biva još vridnije, jel istoriji daje karakterističan stilski pečat.

– Mnogo toga zavisi od samog stila pisanja. Smatram da su nedostatak dinamike teksta i njegova suvoparnost, pa i kada je tekst zasnovan na naučnim izvorima, jednako loš kao i tekstovi koji nisu utemeljeni na izvornoj građi. Pronaći meru između nauke i publicistike nije jednostavan zadatak. Još je gore kada se istorija piše i tumači sa svrhom potenciranja neke ideologije, bilo političke ili nacionalne, čime se grubo narušavaju pretpostavke naučne nepristrasnosti. Kao autor, nastojao sam da u što većoj meri sadržina knjige bude lišena površnosti, improvizacija, mistifikacija, nekritičkog prepisivanja ranijih autora i neanalitičke upotrebe podataka, kao i bilo kakvih istorijskih manipulacija sa nacionalnim ili ideološkim predznakom. Takođe, nisam žmurio pred tabu-temama, posebno onim iz ne tako daleke prošlosti (20. vek). U suštini, trudio sam se da, prema definiciji mikroistorije koju je dao istoričar prof. dr Čarls Džojner, u ovoj monografiji tragam i težim za odgovorima na velika pitanja u maloj sredini.

Takođe kroz priloge u „Bunjevačkim novinama" navikli smo da svaki tekst bude ispraćen jednako zanimljivim fotografijama, ilustracijama, faksimilom. U vrime današnje tehnologije, kad se na

svakom događaju pravi više stotina fotografija, istorija je drugačija. Put do prave ilustracije, ko i do podataka, nije lak.

– Verujem da je lepota knjige, dakle njena estetika, jednako važna koliko i njena sadržina. U monografiji „U tom Somboru...", na 416 njenih strana velikog formata, reprodukovano je preko 900 ilustracija vezanih za prošlost Sombora, od slika arheoloških nalaza i muzejskih eksponata, preko starih dokumenata i povelja, zemljopisnih mapa, crteža i veduta grada, do fotografija Sombora nastalih tokom poslednjih 150 godina, pa i reprodukcija umetničkih radova koji se bave tematikom somborskog urbaniteta. Sam proces traganja za istorijskim informacijama nije vremenski ograničen, a traje toliko dugo koliko i rad istraživača – ponajčešće i ceo život, odnosno radni vek. U mom slučaju to su tačno 34 godine istraživačkog rada.

Pripovitke o istoriji Sombora, nema brez pripovitki o Bunjevcima. Jasno je da su i oni našli svoje misto u monografiji.

– Somborski Bunjevci su, još od 17. veka, nezaobilazan istorijski faktor, koji je snažno uticao na rađanje somborskog urbaniteta, na njegovo demografsko, političko, privredno, društveno, administrativno, kulturno i duhovno uzrastanje. Kada su Bunjevci, mahom sa prostora Dalmacije, Like, zapadne Hercegovine i jugozapadne Bosne, počeli da se naseljavaju u Sombor i okolinu, u više migracionih talasa tokom 17. veka, grad je bio malo veća turska kasaba, da bi, u velikoj meri zahvaljujući i njima, već do polovine 18. stoleća Sombor počeo da prerasta u snažan regionalni centar, koji je sve više, u brojnim detaljima svog urbaniteta, postajao saobrazan tadašnjim većim i snažnijim gradovima Habzburške monarhije. Ovdašnji Srbi i Bunjevci su taj proces zajednički započeli krajem 17. i tokom 18. veka, a malo kasnije u njemu učestvuju i potom doseljeni Mađari, Nemci, Jevreji, Slovaci, Grci i druge nacionalne zajednice, te Sombor dobija na bogatstvu različitosti. Kada je o Bunjevcima reč, monografija ih, kao i druge nacionalne zajednice, ne tretira tematski zasebno, nego u svetlu opšte priče o prošlosti grada i zajedničkog napora da Sombor postane razvijeno urbano središte Bačke.

PRIMER „TOTALNE ISTORIJE"

Za kraj razgovora ostavljamo malo „nezafalnu" molbu Milanu Stepanoviću da ukratko priporuči knjigu, kako Somborcima, tako i strancima, da kaže šta monografija otkriva, šta potvrđiva, šta opovrgava, a šta tek nagovištava?

– Kao prvo, ovo je monografija koja će strancima biti približena mogućnošću čitanja na engleskom jeziku, na koji se knjiga upravo prevodi, te očekujem da, osim već objavljene latinične i ćirilične varijante, i engleska varijanta bude štampana najkasnije do polovine ove godine. Potom, kako je to na promociji rekao redaktor knjige. prof. dr Saša Marković, brojna somborska dijaspora ovom monografijom dobija svoju zavičajnu utehu, zahvaljujući kojoj će, bez ustezanja i crvenila, sa ponosom moći da govore o svom poreklu, koje ima svojstvene tradicionalne izdanke, na koje se nadovezuje rastinje kosmopolitizma. Na kraju, knjiga otkriva sve i ona je, verujem, dobar primer „totalne istorije", koja proučava ne samo nastanak i razvoj fizičke siluete i strukture grada, nego i sve one ključne dimenzije ljudske stvarnosti – politiku, ekonomiju, socijalne odnose, kulturu, prosvetu, ideje i mentalitet. Čitava jedan mali svet i mala ljudska istorija na primeru šest vekova postojanja jedne urbane zajednice. Srećom, i danas jedne od estetski najlepših na ovim prostorima.

Kada se zatvore stranice svake knjige, pa i monografije „U tom Somboru – Grad u prizmi stoleća", postavlja se pitanje dal je pripovitka gotova, zaokružena, el je ona tek putokaz za nove ideje...

– Iz beskrajnog obilja sakupljene istorijske i arhivske građe moguće je izvući zaista velik broj tema. Namera mi je da u predstojećem periodu objavim već skoro završenu obimnu studiju (na više stotina strana) o srednjovekovnoj prošlosti Sombora i periodu turske uprave, koji su, kroz dosadašnju istoriografiju, veoma skromno ili nedovoljno bili obrađeni (deo tih podataka nalazi se i u ovoj monografiji, ali su, zbog ograničenog prostora, svakako suženi samo na najvažnije). Takođe, već radim i na novoj knjizi o starim somborskim znamenjima. U toj studiji će, na osnovu više stotina sačuvanih pečata, od kraja 14. do polovine 19. veka, biti ispričana priča o obeležjima identiteta grada, njegovih ustanova, službi i pojedinačnih porodica, ali o okolnih naselja. Pri kraju je i moja studija o skoro dva veka istrajnog pastirskog rada franjevačkog reda u Somboru (od kraja 16. do kraja 18. stoleća), svakako štivo blisko i prisno vezano za prošlost somborskih Bunjevaca.

N. S.

Znamenja arhitekture

ZNAMENJA ARHITEKTURE

Sombor, koji svojom arhitekturom i atmosferom još i danas odiše nekadašnjom otmenošću i gospodstvenošću, predstavljao je, posebno u drugoj polovini 18. i tokom 19. veka, grad preplitanja i sudaranja različitih kultura, naroda, vera i jezika. Iz tog šarolikog mnoštva izdvojili su se, vremenom, uspešni pojedinci svih narodnosti i vera, koji su stečenom imovinom menjali lice Sombora. Ugledajući se na arhitektonski sjaj velikih gradova Habzburške monarhije poput Beča, Praga, Požuna (Bratislave) ili Pešte, oni su u svom gradu podizali spratnice kitnjastih fasada i zalagali se za uređenje njegovih ulica i prostornih celina. Ali i manje, prizemne porodične kuće, koje su činile većinsku arhitekturu grada širvan njegovog najužeg središta, bile su manje-više estetski uređene (neko je, svojevremeno, primetio da Balkan počinje tamo gde prestaju uređene fasade - Sombor je, po tom sudu, bio i ostao deo središnje Evrope).

Ovaj stari panonski i vojvođanski grad ušuškao je svoju arhitekturu u beskrajne dvorove, koji kao da su je skrili od estetskog nehaja svakodnevnice i na čas zaledili protok vremena. Znate li za pripovetku „Ruski ključ" srpskog književnika Milorada Pavića? U njenom uvodnom delu pisac opisuje staru somborsku kafanu u kojoj postoji čas kada se, svakog dana popodne, na kratko, zaustavlja vreme. Na sličan način i danas ovaj grad doživljava svako ko u Sombor dođe sa strane, kada zakorači njegovim širokim senovitim ulicama u mir pitomog, a otmenog okruženja.

Poetika sačuvane arhitektonske lepeze starog Sombora nije sama po sebi neobična ili nesvakidašnja, i još uvek može da se sretne i u znatnom broju očuvanih srednjoevropskih gradova. Ipak, ono što je čini posebnom

JOŠ JEDAN DIVAN O KORISNOM BILJU

Proliće nosi rast

Zelje, Rumex crispus, Rumex aqatikus, Rumex acetosella (kiseljak), iz porodice Polygonacea, jeste jedan od darova prirode koje nosi proliće i koje raste svudak oko nas. Ono je višegodišnja biljka koju triba razlikovat od kozlaca (Arum maculatum) koji jeste zdravo korisan za zdravlje, al samo lukovica. Ostali dilovi kozlaca su veoma otrovni.

Gaji se ko lisnato povrće koje raste u pridelima di je umirena klima, a spada u divlje samonikle biljke. Najbliži rođak mu je kiseljak – imaje sličan izgled i ukus. Zelje vodi poriklo još iz antičkog doba kad je rimskoj vojski zelje bilo spas za veliku žeđ za vrime vojni pohoda. Sam Vergilije je kazo da je zelje obavezno u svakoj bašči svakog čovika koji imalo zemlje ima. Horacije ga je koristio ko laksativ. Asteci su imali za njeg specijalan naziv „atlinan" što bi u privodu značilo „voda mu je majka" pošto je zelje raslo uglavnom nuz potoka. Zvali su ga i „mokraćno sridstvo" pošto izbaciva vodu iz organizma – diuretik je.

U sridnjem viku raste popularnost ove biljke i ona se sve više koristi za pripravljanje razni ila.

Vrimenom se u zapadnoj Evropi počimaje pripravljat razne supice, delikatni sosovi koji su se ili s mesom i ribom. I naravno pite.

Postoji izmed 150-200 feli zelja, a u našoj zemlji ima samo 20, od koji se koristi najviše baštensko i divlje, široki listova. Zelje spada u zdravo korisne namirnice koje se u proliće lako mogu nać u prirodi, pa se priporučiva u prolićnoj ishrani, pošto je bogato raznim mineralima, vitaminima, bilančevinama i ugljenim hidratima. Nuz koprivu i špenot ono je jedno od najzdraviji namirnica. Pošto ne sadrži nikake masti onda je često dio razni dijeta.

Zbog svojeg bogatog sastava zelje je često na meniju vegetarijanaca, jel je dobra zamina za meso. Sadrži vitamine A, B, B2, B3, B6, B9, C, E i K. Bogato je bilančevinama i ugljenim hidratima, flavonoidima, celulozom, taninima, eterničnim uljima, jedinjenjima antrahinona, mineralnim solima, gvožđom, kalijumom, kalcijumom, natrijumom i fosfatima. U sastav zelja ulaze i jabučna, limunska i oksalna kiselina. Zbog prisustva oksalne kiseline sa upotribom zelja ne tribaje pritiravat osobe koje imaje problema s kamenom i piskom u bubrizima!

Friško zelje se mož nać u proliće nuz rike i potoke, al i na pecama. Triba brat i kupovat samo friško, neoštećeno zelje, koje nema po sebi nabore, fleke, tačkice što su znaci fizičkog, hemijskog i parazitskog zagađenja.

Mož se čuvat u frižideru najduže 24 sata posli čega mu opada kvalitet u svakom pogledu! Kad idemo zelje mi svojem tilu obezbiđivamo širok spektar hranljivi vridnosti i koje nam daje snagu. Gvožđe koje se nalazi u zelju koristi se kod anemični osoba, a jedinjenje antrahinon pomaže kod lini criva. Pošto je zeleno ima veliku količinu hlorofila koji je borac protiv raka što je naučno dokazano. U narodnoj medicini se zelje od davnina koristi ko preventivno sridstvo kod dijabetičara, obolenja jetre, žuči i protiv gojaznosti! Zdravo dobro čisti naš organizam od toksični materija i snižava krvi pritisak. Ako se pritirano koristi mož imat štetne poslidice na bubrige zbog oksalne kiseline, mož dovest do upale želudačnog crivnog trakta. Mož se pojavit zatvor el proliv.

Eva Kovač Pečkai

Pita s koprivom i jogurtom

Izrada domaći kora za burek (za pet osoba).

Tisto: 600gr brašna, 1,5 kašika soli, 1 mala kašika šećera, 1 veća čaša mlake vode

Nadiv: 1 kg friškog zelja, 150 gr sira, 1 velika kašika kajmaka, 2 velike kašike pavlake, 2 jajeta, 1 mala kašika soli, 1 mala kašika šećera, 1 mala kašika bibera.

Priliv za pitu: 1 kašika pavlake, 6 kašika mlika.

Pripravljanje: Pomišajte brašno, so, šećer i mlaku vodu i dobro razradite tisto, ako tisto posli određenog vrimena nije dovoljno glatko i mekano, dodajte samo par kapi ulja pa nastavite zakuvavat. Kad tisto postane glatko i mekano napravite od njeg dvi jednake kugle, primažite svaku sa po kap ulja i ostavite pokriveno da odstoji dok ne pripravite nadiv.

Nadiv: Pomišajte sir, kajmak, jaja, ulje, so, biber i špenot, sve lipo promišajte da se dobije ujednačena smesa i eto nadiva!

Na velikoj površini pospite malo brašna i metnite jednu kuglu tista pa je oklagijom dobro istanjite da bude ko papir! Ovo je malo teže, al ako imate strpljenja i vrimena i naravno ljubavi, biće vam interesantno!

Kad ste napravili veliki krug, uzmite nadiv pa s obadvi strane kruga nanesite tako da sridina ostane prazna i čista, ne zaboravite, ne smite nadiv mećat priko cilog tista jel neće ispast dobro, znači po ivicama kruga sa live i desne strane i sačuvajte ostatak nadiva za drugu kuglu tista.

Kad ste naneli nadiv sa obadvi strane napravite rolat s jedne i s druge strane kruga, tako što ćete uzimat kraj tista i pokrivat nadiv ivicama. Kad to uradite i s druge strane ostaće vam mali prostor izmed dva rolata koji ćete pažljivo isić nožom i dobit dva odvojena rolata! Isto to ponovite i s drugim dilom tista i dobićete četri odvojena rolata.

Rolate možete ređat u krug. Tepciju primažite uljom s četkicom i pospite po njoj brašna da se pita ne zalipi prilikom pečenja. Ovo sam vidila od moje nane i od onda mi ne triba papir za pečenje nit bilo kaka teflonska tepcija, jel se na ovaj način ništa ne lipi za tepciju.

U tako pripravljenu tepciju ređate rolate u krug, obadva načina su laka i zdravo lipo izgledaje!

Posluživanje: služite toplo i nuz jogurt! Nikako ne koristite viljuške i nožove neg umastite prste i užijavajte!

GODIŠNJI CIKLUS RAZVOJA VOĆAKA

Zimsko mirovanje voćaka

Kontinentalne vrste voća moraje tokom zime kraće el duže vrime bit izložene relativno niskim temperaturama (od 5°C do 7°C), da bi se u proliće kretanje vegetacije, cvatanje i listanje normalno odvijalo, a samim tim i rodnost voćaka obezbiđena. Zbog tog, ako su zime priviše blage, te voćke nisu bile dovoljno dugo izložene temperaturama od 5°C do 7°C, u proliće nastaje niz manji el veći fiziološki poremećaja. Ovi poremećaji se najčešće manifestuju ko: osipanje cvatni pupoljaka, priviše zakasnilo listanje, neujednačeno cvatanje, slabo zamićanje plodova i jače otpadanje zamitnuti plodova. Poslidica svi ovi pojava je slabija rodnost.

Na „toplu zimu" naročito reaguje voće poput briske i kajsije, zatim šljive, a štogod manje jabuke i kruške.

Uticaj mraza na voćke

I otporne kontinentalne vrste voća mogu u pridelima umirene klime, kad god su oštrije zime, stradat od mrazova tokom zime i ranog prolića. Mraz oštećiva žive ćelije tako što izaziva razaranje protoplazme uslid pojačane kiselosti ćelijskog soka. U periodu zimskog mirovanja biljna tkiva imaje različitu ositljivost prema mrazu. Najotporniji je kambijum, zatim mlado drvo, starije drvo, kora, sržni zraci i srž. Od organa najositljiviji su cvatni pupoljci i koren. Na stablu uslid jaki mrazova najviše stradaje prizemni dio i raklje skeletni grana s unutrašnje strane, naročito kad je ugao grananja manji. Vrlo su česte izmrzline na stablu s jugozapadne strane uslid veći temperaturni kolebanja. Ode priko dana toplota izaziva fiziološku aktivnost kambijuma, koji tim gubi svoju otpornost i onda strada prilikom snižavanja temperature u večernjim satima i tokom noći. U proliće, prilikom krećanja vegetacije, mrazu su izloženi cvatni pupoljci koji pupe, a još više cvatovi i tek zamitnuti plodovi. Otpornost prema zimskim mrazovima zavisi od više činilaca ko što su: biološke karakteristike vrste sorte i podloge, starost i rodnost voćaka, stepen oštećenosti parazitnim gljivama i štetočinama, obilno đubrenje azotnim đubrivima, jača vlažnost, nestabilni meteorološki uslovi tokom zime – naročito naglo zalađenje u jesen i kolebanja temperature.

Fenofaza formiranja cvatni pupoljaka

Diferenciranje cvatni začetaka u cvatnim pupoljcima voćaka počima u većini slučajova u julu i traje do kraja vegetacije, pa i tokom zime. Sposobnost voćaka da formiraje cvatove uslovljena je: stadijumskom zrilošću, izvesnim stepenom razvijenosti (da voćke nisu sasvim mlade), pogodnim odnosom količine mineralnog azota i ugljeni hidrata, koncentracijom ćelijskog soka, dovoljnom prorađenošću i osvitljenošću krune, umirenom količinom plodova u istoj godini, neoštećenim lišćom.

Kod bujni stabala jabučasti voćni vrsta rodnost se mož ubrzat i pojačat izazivanjom obilnijeg formiranja cvatni začetaka u pupoljcima. To se postiže formiranjom krune voćaka s većim uglom pružanja skeletni grana.

Fenofaza cvatanja

Ovo mož bit vrlo kritična fenofaza vegetacije voćaka, jel se odvija u vrime kad je moguća pojava negativni temperatura – pozni prolićni mrazovi koji mogu uništit cvatove el tek zamitnute plodove. Cvatanje voćaka uslovljeno je naslidnim biološkim karakteristikama voćni vrsta i sorata, i meteorološkim činiocima – naročito temperaturom i vlažnošću vazduha u proliće prid cvatanje. Kod svi sorti cvatanje mož počet ranije el kasnije što zavisi od više činilaca. Faktori koji utiču na početak cvatanja su slideći:

- nadmorska visina – na svaka 33 metra nadmorske visine vegetacija kasni za po jedan dan
- geografska širina – za svaki stepen severne geografske širine vegetacija kasni za 4 do 5 dana
- podloga – na džanarici šljive kasnije cvataju neg na vegetativnim podlogama
- starost – starije voćke ranije cvataju neg mlađe
- bujnost – bujnije sorte kasnije cvataju od manje bujni
- rizidba – cvatanje je kasnije kod jačeg orizivanja
- ekspozicija – na severnim položajima cvatanje je kasnije neg na južnim i istočnim
- karakter zime – ukoliko je zima blaža, cvatanje mož bit kasnije i manje ujednačeno

Isto tako cvatanje sorti u okviru jedne vrste pri istim uslovima nije istovrimeno. Stoga u ovom pogledu razlikujemo: ranocvatne, sridnje ranocvatne, sridnje poznocvatne i poznocvatne sorte.

Fenofaza porasta litorasta i razvitka plodova

Početna faza porasta litorasta i razvitka plodova vrimenski se uglavnom poklapaje. Plodovi i litorasti se u početku razvijaje na račun rezervni hranljivi materija uskladišteni u pojedinim organima još u toku prithodne vegetacije. Postoji konkurentski odnos izmed porasta plodova i litorasta. U razvitku plodova zapaža se nikoliko faza koje se razlikuju i karakteristične su za plodove pojedini voćni vrsta i sorti. Ove faze su morfološkog i biofizioloških karaktera. Važnije i najčešće faze u razvitku plodova su: zamićanje, faza usporenog rasta, faza intenzivnog rasta, faza usporenog rasta, zrijanje, dozrijavanje i prizrijavanje. Praktični značaj poznavanja ovi faza se ogleda prija svega u tom što se određenim mirama u pojedinim fazama mož uticat na prinos i kvalitet plodova. Razvoj plodova počima oplodnjom, a završava se zrilošću.

Poznavanje procesa i promina u razviću plodova doprinosi uspišnijoj primeni agrotehnički i pomotehnički mira radi regulisanja stabilni prinosa i dobijanja kvalitetni plodova.

Završetak vegetacije

Završetak vegetacije kontinentalni listopadni voćni vrsta uslovljen je naslidnim faktorima. Završetak vegetacije mož nastupit ranije el kasnije. Ovo zavisi od brojni činilaca: podloga, bujnost, starost, vlažnost zemljišta, vlažnost vazduha, količina azota u zemljištu, meteorološki uslovi tokom lita i drugi. Dugo trajanje vegetacije nije poželjno.

Produženje vegetacije je gotovo redovno praćeno nedovoljnim zdrvenjavanjem i slabijim obezbiđenjom tkiva organskim rezervnim materijama, uslid čega tkiva postaju ositljivija prema mrazovima.

Nikola Ostrogonac dipl. ing
savitodavac PSS Subotica

NAJBOLJIM SPORTISTIMA NAGRADE U AKCIJI MEDALJA LAJOŠA VERMEŠA

Nađ najbolji

U Subotici su u sridu, 12. februara, podiljene nagrade najboljim sportistima u akciji Medalja Lajoša Vermeša. Najvridnije priznanje u akciji koja čuva sićanje na vridnog sportistu, trenera, sportskog radnika i mecenu dobio je **Sebastijan Nađ**, rvač Spartaka. Nuz domaće titule rezultat koji je u ovom slučaju napravio razliku jeste srebrna medalja s Prvenstva Evrope za mlađe seniore osvojena prošle godine, za koju su nagrade i dodiljene.

I u četrnaestoj godini ove akcije princip je bio isti, svaki član tridesetočlanog žirija dao je svoju ocinu u nastupima sportista, a svaki glas objavljen je javno, putom stranica lokalnog nediljnika „Nove Subotičke novine". Drugo misto u tradicionalnom izboru zauzela je **Violeta Slović**, kapiten Ženskog fudbalskog kluba Spartak, kapiten seniorske reprezentacije Srbije, al i najbolja fudbalerka Srbije za prošlu godinu, dok je trećeplasirani bio **Tamaš Kajdoči** iz Kluba dizača tegova Spartak. Četvrto misto podilili su **Nora Bognar** (Planinarski klub Spartak) i **Veljko Gligorić** (Boks klub Spartak), peto **Kristijan Juhas** (Tenis klub Spartak) i **Stefan Kostadinović** (Stonoteniski klub Spartak), šesta je **Leona Rogić** (Klizački klub Spartak), sedmi **Filip Kulić** (Gimnastičko društvo Partizan), osmo dile **Jasmina Nađ** (Klub borilačkih veština Ultimat fajter Spartak) i **Martin Mačković** (Veslački klub Palić/Veslački klub Partizan), **Nina Šabić** (Sokolsko društvo Spartak) i **Nikolina Đorđević** (Veslački klub Palić).

– Nisam očekivao ovakve nagrade. Kada izađem na strunjaču cilj mi je da prvo dobro treniram, a kada dođu takmičenja, cilj su medalje, evropske, svetske, nadam se jednog dana i olimpijske. Kada stigne još i neko ovakvo priznanje, onda je sreća još veća. Imam i ove godine prilike da se radujem, nastupaću na Prvenstvu Evrope i Prvenstvu sveta za takmičare do 23 godine, tu je i određena šansa za Tokijo, ali su tu pre mene svakako konkurenti za ostvarenu olimpijsku vizu Davor Štefanek i Mate Nemeš. Radim naporno, a kada stigne neka nagrada od sportskih radnika od novinara, onda sam srećniji, jer je to još jedna potvrda da radim dobro – kazo je Sebastijan Nađ.

Vermešovu medalju dobio je i najbolji klub godine, a bio je to ponovo ŽFK Spartak, osvajač domaće duple krune i učesnike Lige šampiona.

– U poslednjih 7-8 godina se konstantno nalazimo među dobitnicima priznanja, pa smo i sada, iskreno, očekivali da ćemo biti u konkurenciji za visok plasman. Mislim da je ŽFK Spartak najjači klub u regiji, što smo potvrdili novim titulama, ali i mestom među 32 najbolje ekipe Evrope. Devojke su vredne, rade na svojoj formi, u toku su pripreme, a sledi nam i u 2020. godini borba na tri fronta. Nagrada koja nosi naziv po jednom vrednom sportskom radniku će nam biti pomoć da u toj borbi istrajemo – naglasio je **Mirko Lazić**, podpridsidnik ŽFK Spartak.

Sebastijan Nađ

Priznanje za podvig godine koje nosi ime po prirano priminilom stonoteniseru **Luki Andrašiću** pono je Tenis klub Spartak, četvorostruki ekipni državni prvak za 2019. godinu.

– Trudili smo se da cele prošle godine, s obzirom na kvalitet i potencijal naših igrača, budemo što bolji. Da budem iskren, malo smo i prevazišli očekivanja. Lepo je kada neko pronađe način da neko onda taj uspeh i nagradi. I ova godina je dobro počela, počeli smo sa juniorskim državnim titulama, a ako se „po jutru dan poznaje", možemo očekivati ponovo dobre rezultate – prokomentariso je **Ladislav Demeter**, trener u TK Spartak.

Akciju organizuju Sportsko-rekreativno udruženje „Vermeš 1860" i sportski novinar **Nikola Stantić**, podržavaje je lokalna samouprava, Sportski savez Subotice, Sportski savez Srbije, prijatelji i donatori, a najbolji sportisti su nagrađeni i vaučerima za sportsku opremu brenda „Unit", za usluge sportske-ambulante „Rehability", te vaučerima Sportsko-rekreativnog centra Ekonomskog fakulteta.

Nagrade najboljima uručili su **Nikola Stantić,** organizator akcije, **Dejan Vuković**, generalni sekretar Sportskog saveza Subotice i **Nemanja Simović**, član Gradskog vića Subotice zadužen za sport i omladinu koji je tom prilikom, nuz čestitke nagrađenima dodo:

– Preteča olimpijskih igara kakve danas poznajemo postavljena je kod nas, na Paliću. Ovo je i prilika da se zahvalimo ljudima koji već dugi niz godina čuvaju uspomenu na njega. Lepa je ovo najava za ono što nam predstoji u 2020. godini. Čeka nas niz događaja, kako sportskih, tako i iz oblasti omladine. Želimo da sve sportske klubove u Subotici sačuvamo u trenutnom rangu takmičenja, retko koji grad može da se pohvali ovako velikim brojem ekipa u najvišim rangovima. Slede nam i novi infrastrukturni radovi, tokom marta nas čeka nastavak radova na Gradskom stadionu. Biće to lep sportski centar sa ispunjenim svim uslovima da muški i ženski fudbalski klub Spartak na domaćem terenu igraju i evropske utakmice – kazo je Simović i najavio dugo čekano poboljšanje uslova za ljubitelje zimski sportova.

N. S.

PRIZNANJE I ZA FUDBAL

Vermeš je bio u ekipi sportista iz Subotice koja je Beograđanima pokazala tada novu igru – fudbal, al i med sportskim radnicima koji su bili aktivni u Fudbalskom klubu Bačka. Sićajuć se ti vrimena obilužen je jubilej – 50 godina od smrti Martina Horvackog, jednog od osnivača Fudbalskog kluba Bačka i igrača na prvoj službenoj utakmici 1901. godine. Takođe, bio je i pridstavnik Subotice na Osnivačkoj skupštini Fudbalskog saveza Jugoslavije 1919. godine u Zagrebu i podpridsidnik Subotičkog fudbalskog saveza osnovanog 3.10.1920. godine. Godine 1969., na proslavi 50. godina Fudbalskog saveza Jugoslavije, je nagrađen zlatnom plaketom za doprinos razvoju fudbala na sve jugoslovenskim prostorima. Priznanje je u njegovo ime primio praunuk Dražen Prćić.

VELJKO MAŽIĆ USPIŠNO KROTI KASAČE I U MAĐARSKOJ

Kvalitet za Prvenstvo Evrope

Iako je već nikoliko godina u Mađarskoj, **Veljku Mažiću**, jednom od naši najbolji vozača i trenera kasački grla, Subotica je prava baza, „tvrđava" u kojoj sprema pobidničke taktike i kojoj se uvik vraća kad valja proslavit pobide. A u 2019. godini je itekako bilo šta slavit. Najbolje se to moglo vidit na nedavno održanoj promociji najbolji u Mađarskoj – Veljko Mažić je odbranio titulu najboljeg vozača, a Štala „Hico" u kojoj radi je bila najbolja.

– Možda nam je sezona za nijansu bila slabija u odnosu na prethodnu, i to u finansijskom smislu. Nismo dobili Derbi Mađarske i to pravi razliku, ali je bilo opet velikih i lepih pobeda. Nisam se ni ove godine nadao tituli najboljeg vozača. Ne vozim mnogo trka, a ove godine sam vozio i manje nego inače, jer sam zbog nekih kazni dva meseca bio van trka. Kad se pogleda lista najboljih deset vozača, imam ubedljivo najmanje trka. Kada podvučemo crtu, sezonom smo zadovoljni, a nadam se da će tako biti i u godini koja je nedavno započela – divani Mažić za „Bunjevačke novine".

Kad se pogleda sezona u brojkama, iza Mažića je 58 startova u Mađarskoj, a od toga su bile čak 32 pobide. Taki uspih nije osto nezapažen, a on tek mož bit nagrađen na pravi način.

– Prema najnovijoj rang-listi najboljih vozača Evrope sam se našao među dvanaest. U Belgiji će biti održano Prvenstvo Evrope, u Monsu, a parametri su, između ostalog, i broj pobeda i dobar procenat. Teško je stići sa ovog podneblja na Prvenstvo Evrope, zbog broja trkačkih dana, ali imam šanse da se nađem u krugu elite.

S oko 360 pobida u Mađarskoj, prija tog s oko 170 u Srbiji, naš sagovornik itekako ima dovoljno iskustva u radu s kasačima, al i kvalitet na svojoj strani. Naravno, za dobar rezultat su važna i dobra grla, a u Štali „Hico" ji je zaista i bilo.

– Derbi je nekako najvažniji, mi smo i ove godine imali grlo u ovoj klasnoj trci - Zoltu. Reč je o grlu koje je tek u 2019. godini počelo da se malo ozbiljnije trka, a osvojili smo treće mesto, čime smo zaista zadovoljni. Prvo mesto osvojila je Zeneroz, ona je zaista bila najbolji konj generacije, a bila je u treningu kod Mitje Slaviča u Sloveniji, koji ju je i vozio. Zanimljivo je da su tri poslednja Derbija u Mađarskoj dobile kobile, od toga dve iz naše štale. Ponosni smo i na grlo Zeal di Girifalco. Osvojilo je dve velike trke u Mađarskoj, a učestvovalo je i u velikoj trci „Maršal Jožef". Reč je o jednoj od najjačih trka u regionu, nastupaju konji iz Mađarske, Austrije, Nemačke, Slovenije i Italije, a Zeal di Girifalco je bio treći. U dva trčanja je kretao iz drugog reda, bio je najmlađi i sa najmanjom zaradom, a sa rezultadom od 14,5 postavio je novi rekord. Isto vreme imalo je i drugoplasirano grlo, dok je pobednik bio za stotinku brži. Naše grlo se još uvek razvija, još ima prostora za napredak, i mislim da ima šanse da ovu prestižnu trku i osvoji.

Veljko Mažić

Grlo Zeal di Girifalco

Sezona u Mađarskoj je počela prve nedilje februara, al grla iz Štale „Hico" još nisu izlazila na stazu hipodroma u Budimpešti.

– Obično u trke krećemo krajem februara ili početkom marta, dajemo konjima malo duži odmor. Imali smo i nešto zdravstvenihi problema, tako da je pauza bila korisna. Imamo u svim kategorijama solidne konje i verujem da ćemo i u 2020. godini biti ozbiljni konkurenti za prvo mesto. Što se Derbi trke tiče, nema izrazitog favorita. Mi se uzdamo u kobilu Adriana Asti, dobila je kraje sezone dve dobre trke, od prvog do poslednjeg starta je dizala formu. Na Šampionatu trogodaca bila je treća, ali kako stalno napreduje, ima šanse Derbi. Imali smo dosta uspeha sa kobilama u ovoj trci, pa se nadamo nastavku niza – divani Mažić na kraju.

N. S.

JEDAN OD NAJBLISTAVIJI UMOVA DVADESETOG VIKA

Ajnštajn – genije za sva vrimena

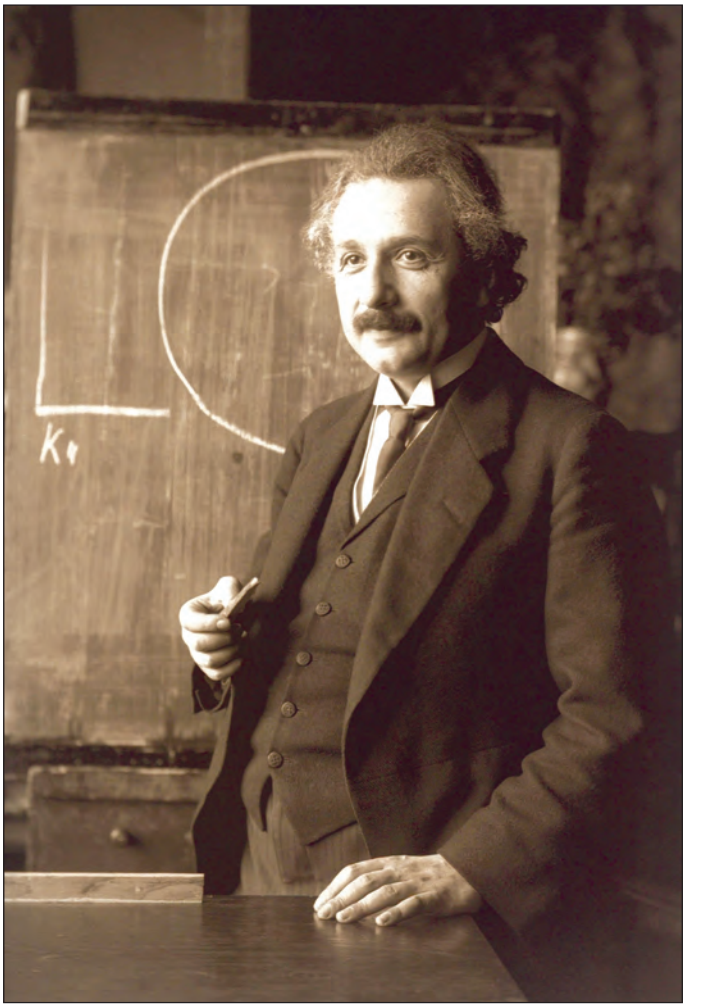

Brez ustručavanja možemo kazat: **Albert Ajnštajn** bio je jedan od najblistaviji umova, ne samo 20. vika, već i uopšte. Dao je nemirljiv doprinos oblasti kojoj je posvetio svoj život, teorijskoj fiziki. Njegov naučni rad krunisan je Nobelovom nagradom 1921. godine. Ajnštajn je rođen 14. marta u malom nemačkom gradiću Ulmu, a umro je 18. aprila u Prinstonu, u Sjedinjenim Američkim Državama. Brez njegovi formulacija specijalne i opšte relativnosti fizika kaku danas poznajemo teško bi ličile na sebe. Osim tog, tušta je uradio i za unapriđivanje kvantne teorije statističke mehanike. Na putu ka Nobelovoj nagradi našo se 1905. godine, ne sluteć di će ga početna istraživanja odvest.

Zvuči začuđujuće, al je potpuna istina, Ajnštajn je ko dite bio problematičan đak. Najviše je muka imo s učenjom jezika. Zbog tog je više puti vođen i doktoru. Kasnije je pokazo i svoju buntovnu, istraživačku stranu ličnosti koja odbija ponavljat šta mu se kaže, već priispitiva poznato i dolazi do novi zaključaka. Zbog ovakog ponašanja odstranjen je iz škule.

Ova mira škulski organa nije mu pomogla obuzdat se, naprotiv, sve što je kasnije uradio u životu bilo je poslidica vire u sebe, a ne u pridpostavljene autoritete u nauki. O Ajnštajnu je, dabome, bilo i razni pridrasuda, pa čak i neosnovani glasina. Jedna od nji je kako mu ni matematika nije išla, što uopšte nije tačno. Već u vrime kad je imo svega 15 godina, imo je zavidno poznavanje diferencijalne jednačine i integralnog računa.

Upravo mu je matematika osvitlala obraz u škulskim danima, dok je u drugim predmetima trpio kritike. Po svidočenju njegove sestre, s 12 godina bio je vešt u rišavanju zadataka iz napridne aritmetike, pa je ponet uspihom u toj oblasti imo i planove bavit se aritmetikom i algebrom. Ove njegove talente su, naravno, prvi uočili roditelji, koji bi mu kupovali čitave zbirke zadataka kako bi imo s čime se zanimat kad nije u škuli, ne samo da je s lakoćom sve to rišavo već je pravio i teoreme o zadacima koje je uradio tačno.

Ajnštajnov um nije imo konvencionalno shvatanje, ni proces donošenja odluka, zaključaka. Imo je vizuelni um u kojem se sve dešava uživo, ko u eksperimentu. Tako je s 16 godina zamišljo sebe kako jaše na snopu svitlosti, slideć tajne koje mu je priroda otkrila u tim trenucima, on je vrimenom došo do čuvene teorije relativnosti.

U toj zamišljenoj opštoj teoriji relativnosti čovik stoji u liftu koji nekontrolisano pada. U takoj situaciji on bi praktično lebdio ko i da je u otvorenom svemiru. Isto tako možemo zamislit čovika koji iđe u suprotnom smeru, to jest gori. Za čovika bi i to izgledalo ko da ga vuče gravitacija, iako ona to čini samo u jednom pravcu. Iz te jednakosti ubrzanog kretanja i gravitacije Ajnštajn je izvo opštu teoriju gravitacije.

Misaoni eksperiment mož objasnit gravitaciju na slideći način: zamislimo trampulinu ko kojoj skaču dica, ona će nam dobro opisat prostor. A ukoliko u centar trampuline stavimo težu kuglu, primetićemo da je došlo do uvijanja prostora ka unutra. Ukoliko na taku trampulinu bacimo par bilijarski kugli ono što ćemo uočit brzo je da se one spiralno primiču kugli koja je u središtu trampuline. Na isti način Ajnštajnova teorija relativnosti objašnjava da masa zakrivljuje prostor i da je kretanje tila oko drugog tila ništa drugo do zakrivljenost prostora.

Po svršetku koledža, Ajnštajn nije mogo upisat doktorske studije, a ni poso na fakultetu mu nije bio dostupan, pa se na poslitku zaposlio u jednom patentnom zavodu. U slobodno vrime kad nije radio, napiso je 4 rada koja su puno doprinela fiziki. Prvi rad se bavi mogućnošću da svitlost možemo smatrat česticom i talasom. Drugi opširno dokaziva postojanje atoma i molekula. Četvrti rad bavi se teorijom relativnosti, kojom pojašnjava zašto smatra da prostor i vrime ne mogu bit apsolutni.

Ajnštajn je uprkos svojim pacifističkim uvirenjima pristo radit na stvaranju atomske bombe, kako bi se okončo Drugi svitski rat. A kad je to uspišno postignuto, zalago se žustro da se dalja testiranja tako razornog oružja strogo kontrolišu.

T. K. M.

Učesnici takmičenja u deklamovanju „Volim bunjevački”

Horoskop za mart

Veliki ste entuzijasta po pitanju kratkoročni ciljova, al pojaviće se čitav niz problema na tom putu. Taktičnost vam nije jača strana ni u odnosima s voljenom osobom pa su i tu mogući određeni potresi i lomovi. Vodite računa o ishrani, koja zdravlje mož korigovat u velikoj miri.

Prikrajate već zacrtane planove i tim rasipate inicijalnu rišenost da istrajete, jel prid vama ne stoje isti zadaci. Posidujete razne vištine, al će vam i nuz to tribat pomoć u maksimalističkim očekivanjima, koje bi svakako bilo dobro svest na realnu miru. U ljubavi ne poznajete kompromis, dajete sve, al vam se sve ne vraća. Razmišljaćete o novim počecima na ovom polju, al brez definitivni odluka. Varenje će vam pravit problema sa zdravljom.

Idete dosta uskom stazom na kojoj nemate podršku, jel vas većina ljudi ne razumi. Komunikacija je zatajila, a to je uvik plodno tlo za nesporazume, koji vam svakako ne tribaje. Na emotivnom polju brez bitniji oscilacija. Ako ste u vezi, od nje nećete imat novi ni nerealni očekivanja.

Stojite dosta dobro, al vam smetaje nike neobavljene stvari iz prošlosti, tražite način natirat i druge da budu perfekcionisti, a to vam nikako neće polazit za rukom jel drugi u tom ne vide svoj interes. U emotivnom životu s partnerom već duže vrime imate nesuglasice, al čekate čudo da sve to zacementira i započne vam novo pogavlje, što se neće desit. Pazite se nepromišljeni poteza u rukovanju mašinama.

Odajete utisak rišenosti, a zapravo ste navalentni brez jasne strategije i interesa. Težite bit u centru pažnje, a sve je manje argumenata za to, morate pronać novo težište svojeg rada. Tribaje vam obnovljeni obrasci vridnovanja sebe i drugi ljudi. Na emotivnom planu malo šta novo, ako ste u vezi čuvajte je. Zdravlje dobro.

Dajete dosta od sebe, al i to se često pokaže ko nedovoljno, zato vam triba saradnja s ljudima koji dile vaše poglede i strategije za uspih. Metodični ste u svojim potezima i dugo vagate, to bi vam u ovom periodu moglo pravit probleme. Dozvolite voljenoj osobi da pokadkad priuzme inicijativu, neće vam spast kruna s glave ako sebi dozvolite tako štogod. Zdravlje ide nabolje.

Donećete niz odluka koje mogu donet samo dugoročne benefite, ovo će od vas iziskivat doslidnost u radu uprkos vašem nadanju da će rezultata bit ubrzo. Od tog koliko budete pridani ovom cilju zavisi i uspih. Nemate lipi riči za nike postupke voljene osobe i nadate se da će do otrižnjenja doć spontano, jel bi vaša reakcija mogla dovest dosta stvari u pitanje. Mogući zdravstveni problemi s očima.

Skloni ste priuranjenom donošenju suda o mnogim stvarima za koje virujete da dovoljno poznajete. Ovo bi vas lako moglo diskreditovat, jel nove činjenice često ne dozvoljavaje zabludama ni da bude izrečene do kraja. Potrudite se da ovaj period ne budete faktor destabilizacije u vezi, od voljene osobe očekivate koliko i pružate. Zdravlje dobro, al manje tegobe koje ste imali neće pristat ni u ovom periodu.

Imate dosta uravnotežen stav po pitanju saradnje s ljudima koji vam otvaraju vrata za nove poslovne mogućnosti. Ovaj oprez mož vam se pozlatit, jel svaka nepromišljenost u ovom periodu lako se mož utrostručit. Unosite dosta pozitivne energije u vezu, što druga strana mož uzet zdravo za gotovo. Ne dozvolite da se ovo desi, poslidice po vezu mogu bit katastrofalne. Problemi s povišenim pritiskom pratiće vas i u ovom periodu.

Volite mislit da ste u poziciji s koje vas niko ne mož sklonit, međutim, sam nagovištaj da nije tako unosi u vas duboku uznemirenost. Ovo vam je samo podsitnik da je za osićaj sigurnosti kojem težite potribno još tušta pridanog rada. Ne nužno da su take okolnosti nedostižne. U vezi nemate takta kad su propusti voljene osobe identični vašim, što rada revolt. A di ima dima ogorčenosti, mora planit i vatra svade. Problemi s oticanjom nogivi i hronični umor praviće vam zdravstvene probleme.

Kod vas bi se teško mogo nać period života u kojem niste imali kaki ideal, vodilja vam je uvik štogod više od lične koristi. Ako ste već rišeni uspit u poslovnom svitu, potrudite se spojit ova dva svita. Humanitarne akcije i prilozi daće vam dobar osićaj svrhe za dalji rad i napridak, jel niste sujetni ni željni eksponiranja na temelju kvaliteta života. Vi živite za više od puki materijalni okolnosti, malo ljudi to primećiva kod vas. U vezi nastojite održat trenutno stanje, što će vam u većoj miri polazit za rukom. Ipak, novo poznanstvo vaše voljene osobe uneće i crva sumnje u sav vaš trud. Zdravlje ne ide nabolje, al se neće drastično ni pogoršavat.

Ulazite u period turbulencija koje bi vas mogle naučit dosta, od vas će zavisit kako će se stvari razvijat. Mogućnost za uspih i neuspih su podjednako velike, vaš karakter biće odlučujući, a ne okolnosti na koje će te ipak u određenoj miri računat. Na osnovu onog što sad uradite moćete jasno vidit di si vam dometi, al i ko vam je pouzdan prijatelj, a ko to samo deklarativno potvrđiva u dobra vrimena. U vezi se trudite da ne budete suviše sentimentalni, jel voljena osoba od vas očekiva da vodite, a ne da sanjarite. Zdravlje će vas služit, al ga nemojte dovodit u ekstremne okolnosti.

T. K. M.

YOU ARE
Beautiful

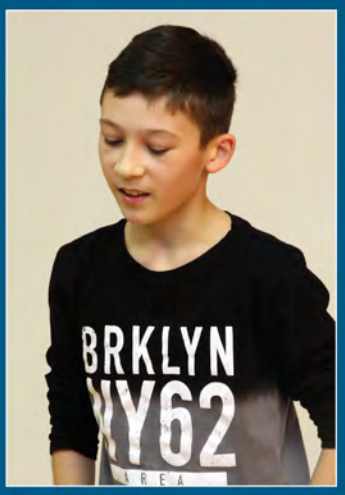
BRKLYN
NY62

ST FOR YOURSELF
She
believed
could

Champion

HEART

TRAIN HARD

SAY WHO

ERSIGNER